der esperantist

Mitteilungsblatt des Esperanto-Verbandes im Kulturbund der DDR

20. Jahrgang | Nr. 127 (5/1984) | ISSN 001 4-0619 | 30 Pf

Olaf Barutzki

Mia respubliko

Ekkonante la neceson,
mi estas preta: Fari ĉion
kaj doni ĉion,
por ke ĝi leviĝu,
mia respubliko.
Ankaŭ la vivo.

Ĝi estis en ni,
kiam ĝi ne jam ekzistis;
en ĉiu estas peco de ĝi.
Kiam ni ankoraŭ estis
en la manoj de murdistoj,
enkarcerigitaj,
trapulsis nin ĝia sango.

Ĉu malantaŭ kradoj de l'pundomo,
en barakaroj de l'morto
aŭ sur la eŝafodo:
tie batis la koro de la respubliko,
la takto de l'estonteco.

La frateca spirito de la sovetpopoloj
liberigis nin:
Ĝi naskiĝis, vivas nun kaj floras
per la agado de ĉiuj kreantoj,
en la verkoj de nia arto,
en la koroj, en la cerboj
de niaj homoj.

Kie ajn mi estas
en frataj landoj,
kie estas niaj homoj,
en ĉiuj estas peco de mi,
tie vivas mia respubliko.

Trad. el la germana: Manfred Arnold



Multklera kaj produktiva lingvisto, prof. d-ro fil. habil. Georg Friedrich Meier, okaze de lia 65a naskiĝtago

La 20an de novembro 1984 la lingvisto, prof. d-ro Georg Friedrich Meier, festas sian 65an naskiĝtagon. La profesoro, laborinta kelkajn jardekojn ĉe Humboldt-Universitato Berlin, povas retrorigardi al ampleksa scienca verko, kiu faris lin konata vaste trans la limojn de GDR.

Profesoro Meier estis i. a. direktoro de la Instituto por lingvoscienco ĉe la Karl-Marx-Universitato Leipzig kaj ekde 1959 direktoro de la Instituto por Fonetiko kaj Komunikada Scienco ĉe Humboldt-Universitato Berlin. Ekde 1961 ĝis 1983 li krome ĉefredaktoris la altprestiĝan fakrevuon „Zeitschrift für Phonetik, Sprachwissenschaft und Kommunikationsforschung" (ZPSK, Revuo por fonetiko, lingvistiko kaj pri komunikado). Li krome estis gvidanto de Centro por matematika lingvistiko kaj aŭtomata tradukado ĉe la Sciencakademio de GDR kaj membris en aliaj gravaj esplorkolektivoj.

Estas malfacile trafe priskribi la multajn aktivecojn de la sciencisto. Mi volas elstarigi kelkajn por li tipajn trajtojn:

1. **Pionireco.** Prof. Meier apartenis siatempe al la unuaj lingvistoj en GDR, kiuj kunhelpis krei lingvosciencan teorion aplikante tezojn de marksismo-leninismo.
   Li ĉiam tre celkonscie atakis novajn problemojn kaj aparte laboris pri permaŝinaj kaj pormaŝinaj semantikaj analizoj.

2. **Multflankeco.** Studinte medicinon, elektronikon, lingvistikon kaj ĉirkaŭ 40 lingvojn, prof. Meier dediĉis multajn studojn al la fundamentaj problemoj de la lingva komunikado, aparte pri la rilato inter lingvo kaj pensado. Havante larĝan superrigardon pri la lingvoj en la mondo kaj ties socipolitika rolo kaj evolutendencoj, li ankaŭ ne ignoris la interlingvistikan komponenton, kaj dum la lastaj 5 jaroj eĉ intensive okupiĝis pri ĝi. Ĉi-rilate estas interese noti, ke entute la unua publikigita verko en la ampleksa listo de publicaĵoj (pli ol 600 titoloj) nomiĝas „Für oder gegen Esperanto" (por aŭ kontraŭ Esperanto), el la jaro 1946. (kp. la informojn pri prof. Meier kaj la liston de liaj publikaĵoj en ZPSK 4/1979.) Sian nekutime larĝan scion pri lingvoj de ĉiuj kontinentoj prof. Meier dokumentas i. a. en sia antaŭ nelonge aperinta libro „Handbuch der Linguistik und Kommunikationswissenschaft. Band 1: Sprache. Sprachentstehung, Sprachen", (Akademie-Verlag Berlin 1979), en kiu li registras kaj priskribas pli ol 4000 lingvojn.

3. **Helpemo.** Multaj universitataj profesoroj el GDR kaj eksterlando, docentoj, superaj asistantoj kaj asistantoj estas disĉiploj de Georg F. Meier. Kiu havis la feliĉon ricevi de li sciencan subtenon, scias, ke la profesoro estas neelĉerpebla diskutpartnero kaj helpema kolego. Pli ol 200 doktorigajn disertaciojn li akcelis kaj prijuĝis.

4. **Membro en CE de GDREA.** Aparte ĝojiga estas la fakto, ke prof. Meier ekde 1981 apartenas al la Centra Estraro de GDREA kaj gvidas ties Fakgrupon Interlingvistiko/Esperantologio. La jam famiĝinta serio de interlingvistikaj seminarioj en Ahrenshoop, kiujn 1979 — 1984 partoprenis entute pli ol 120 lingvistoj el GDR, estas ankaŭ lia sukceso. La seminariojn komune

organizas Kulturligo de GDR kun Humboldt-Universitato (Katedro pri komunikada scienco). Substrekindas, ke la de li ĉefredaktorita ZPSK 1973 — 1983 aperigis ĉ. 20 artikolojn kaj recenzojn pri interlingvistikaj temoj.

Do, la scienca kontribuo kaj helpo, kiun donis prof. Meier al la evoluo de interlingvistiko en GDR estas konsiderinda. Centra Estraro de GDREA dankas al la jubileulo por ĉio donita kaj deziras por la estonteco pluan sanon, bonfarton kaj jarojn de kreiveco kaj sukcesa scienca agado. CE de GDREA

10 demandoj al profesoro Georg Friedrich Meier

La redaktoro de „der esperantist" d-ro Detlev Blanke [db] starigis al prof. Meier, okaze de lia vivojubileo, la 65a naskiĝtago, kelkajn demandojn, kies respondojn ni represas germanlingve kaj Esperante, ĉar ili estas de ĝenerala intereso.

1. db: Herr Prof. Meier, Sie haben sich in Ihrer wissenschaftlichen Arbeit nicht nur mit zahlreichen Sprachen befaßt, sondern auch sehr unterschiedliche Aspekte der Sprachwissenschaft und anderer Wissenschaften erforscht. Wenn ich richtig informiert bin, gehören dazu auch Probleme der Gehirnforschung, der Psychologie, der EDV und andere Gebiete. Über welche Hauptfragen der Sprachwissenschaft haben Sie gearbeitet?

1. Prof. Meier: Im Laufe eines langen Wissenschaftlerlebens ändern sich bisweilen die Akzente der Forschung, besonders wenn man auf einem bisher eingeschlagenen Weg Widersprüche erkennt. Da ich von Anfang an großen Wert auf interdisziplinäre Forschung gelegt habe, war ich auch den Randgebietsforschungen immer aufgeschlossen. Trotzdem war es mein Prinzip — und dies wurde durch die Erfahrung bestärkt, daß ein Wissenschaftler den Gegenstand seiner Forschung nicht nur allseitig angeht, sondern auch durch induktive Materialuntersuchung zu beleuchten hat. Man kann nicht aus einer oder zwei Sprachen Verallgemeinerungen ableiten, sondern muß zahlreiche, möglichst unterschiedlich strukturierte Sprachen kennen, um zu allgemeinen Aussagen über das Wesen sprachlicher Erscheinungen zu kommen. Als Orientalist ist man dabei in einer günstigeren Ausgangssituation, weil man gezwungen ist, ganz anders geartete Sprachen zu studieren als es die üblichen europäischen Schulsprachen sind.

1. db: Sinjoro prof. Meier, vi ne nur okupiĝis dum via scienca laboro pri multaj lingvoj sed ankaŭ esploris tre diversajn aspektojn de la lingvoscienco kaj de aliaj sciencoj. Se mi estas ĝuste informita, al ili apartenas ankaŭ problemoj de la cerbo-esploro, de psikologio, elektronika datumprilaborado kaj de aliaj kampoj. Pri kiuj ĉefaj problemoj de la lingvoscienco vi laboris?

1. Prof. Meier: Dum longa vivo de sciencisto foje ŝanĝiĝas la esplorakcentoj, aparte se sur vojo, ĝis tiam sekvata, oni vidas kontraŭdirojn.

Ĉar por mi estis dekomence tre grava la interdisciplina esplorado, mi ĉiam interesiĝis ankaŭ pri esplorado de temoj pereferiaj. Tamen mia principo estis — plifortigita de miaj spertoj — ke sciencisto ne nur ĉiuflanke aliru sian esplorobjekton sed ankaŭ lumigu ĝin per induktivaj materialesploroj.

Oni ne povas dedukti el unu aŭ du lingvoj ĝeneraligojn sed devas koni multajn, se eble malsame strukturitajn lingvojn, por ebligi ĝeneralajn konstatojn pri la esenco de lingvaj fenomenoj. Kiel orientalisto oni havas pli bonan elirbazon, ĉar estas devigita studi tute alispecajn lingvojn ol estas la kutimaj eŭropaj lernejaj lingvoj.

Post kiam mi estis elektinta lingvistikon anstataŭ aliaj antaŭe studitaj natursciencaj-medicinaj temoj, mia unua ĉefintereso estis la komparo de plej diversaj lingvoj kaj la dedukto

Mein erstes Hauptinteressengebiet war — nachdem ich Linguistik anstelle anderer vorheriger naturwissenschaftlicher-medizinischer Ziele zum Gegenstand meiner wissenschaftlichen Studien gewählt hatte — der Vergleich verschiedenster Sprachen und die Ableitung allgemeingültiger Gesetzmäßigkeiten, z. B. der sprachlichen Entwicklung. Zugleich setzte ich meine neurophysiologischen und psychologischen Studien fort. Insbesondere interessierte mich die Aphasieforschung. Meine Doktordissertation spiegelte eine Fusion dieser beiden Forschungsgebiete wider, da ich bei der Verallgemeinerung sprachlicher Erscheinungen und Entwicklungen bald auch mit der Frage des Verhältnisses von Sprache und Denken konfrontiert war, eine Frage, die m. E. nicht ohne gründliche Kenntnis der menschlichen Gehirntätigkeit zu lösen ist. Als Mitte der 50er Jahre im internationalen Maßstab die mit dem teils modischen Strukturalismus eingeleitete Intensivierung der Beschreibung von Sprachen bis hin zu formalen und formalisierten Methoden begann, habe ich mich an den teilweise recht heißen Diskussionen beteiligt, denn ich sah, daß tatsächlich neue praktische Anforderungen auch neue Methoden verlangten. Andererseits aber mußte falschen Propheten, die vorgaben, mit Hilfe scheinmathematischer Formeln neue Sprachtheorien aufstellen und dadurch alle Probleme lösen zu können, entgegengetreten werden. Aus diesem Grunde habe ich viele Nachwuchskräfte dafür gewinnen können, das schwierige Problem der Semantik, d. h. der Bedeutungsseite der Sprache, anhand des Materials verschiedener Sprachen in Angriff zu nehmen. Die Thematik des II. Symposions „Zeichen und System der Sprache" 1964 (die Thematik war „Bedeutung und Struktur") hat in dieser Hinsicht größeren Einfluß auf viele Teilnehmer des In- und Auslands ausgeübt als wir zu hoffen gewagt haben: die Bedeutungsforschung rückte rasch in den Vordergrund, und bisherige Modehypothesen begannen kritisch beleuchtet zu werden.

In dieser Periode sah ich als Hauptaufgabe der Sprachwissenschaft an,

de ĝenerale validaj leĝecoj, ekzemple pri la lingva evoluo. Samtempe mi daŭrigis miajn spegulas fandiĝon de tiuj du esplorkampoj, ĉar mi, ĝeneraliginte lingvajn fenomenojn kaj evoluojn, baldaŭ estis ankaŭ konfrontita kun la rilatoj inter lingvo kaj pensado, demando, kiun oni laŭ mi ne povas solvi sen profundaj konoj pri la funkciado de la homa cerbo.

Kiam komenciĝis meze de la 50aj jaroj internaciskale la intensivigo de la priskribo de lingvoj ĝis apliko de formalaj kaj formaligitaj metodoj, stimulita per la parte moda strukturismo, mi partoprenis la parte tre flamajn diskutojn, ĉar mi vidis, ke vere novaj praktikaj bezonoj ankaŭ postulos novajn metodojn. Sed aliflanke oni devis kontraŭstari al pseŭdoprofetoj, kiuj ŝajnigis per pseŭdomatematikaj formuloj povi krei novajn lingvistikajn teoriojn por tiel solvi ĉiujn problemojn. Pro tio mi povis gajni multajn junajn scienculajn kadrojn por komenci per materialo de diversaj lingvoj esploradon pri la malfacila problemo de la semantiko, t. e. la signifo-ebeno de la lingvo. La temaro de la IIa Simpozio „Signo kaj sistemo de la lingvo" 1964 (la titolo estis „signifo kaj sturkturo") ĉi-rilate pli forte influis multajn partoprenantojn el en — kaj eksterlando, ol ni kuraĝis esperi:

neŭrofiziologiajn kaj psikologiajn studojn. Min aparte interesis la esploro de afazio. Mia doktoriga disertacio rapide semantikaj esploroj ricevis prioritatan atenton, kaj oni komencis kritike rigardi la ĝistiamajn laŭmodajn hipotezojn.

Dum tiu periodo mi rigardis ĉeftasko de la lingvistiko evoluigi kompleksan lingvoteorion, integranta la psikajn, kaj sociajn faktorojn same kiel la ekzaktan priskribon, la historian evoluon kaj la praktikan aplikon de la lingvo. Samtempe mi evoluigis dum la 60aj jaroj la noeman metodon, t. e. la registrado de elementoj de la ekkonado, kiuj estas entenataj kiel signifoelementoj en la unuoj de diversaj lingvoj. La celo estis kaj meti la semantikan teorion sur ekzaktan bazon kaj aliflanke venki la krizon en la aŭtomata prilaborado de lingvaj da-

eine allseitige Sprachtheorie zu entwickeln, die ebenso die psychischen und sozialen Faktoren, wie die exakte Beschreibung und geschichtliche Erforschung und ebenso die praktischen Anwendungsbereiche integriert. Zugleich entwickelte ich in den 60er Jahren die noematische Methode, d. h. die Erfassung der Erkenntniselemente, die als Elemente in den Bedeutungen der Einheiten der verschiedenen Sprachen enthalten sind. Damit sollte einesteils die Bedeutungslehre auf eine exakte Basis gebracht werden und andererseits die Krise in der automatischen Sprachdatenverarbeitung überwunden werden. An der Weiterentwicklung arbeite ich noch heute, obwohl viele meiner Schüler in dieser oder jener Variante auf dem Gebiet der Bedeutungsanalyse wertvolle Ergebnisse vorgelegt haben und noch vorlegen.
Auch jetzt bin ich bestrebt, für die automatische Faktenrecherche neue Methoden der mehrsprachigen Übersetzung und der Übertragung in informationslogische Systeme zu erarbeiten, wobei mir immer mehr klar wurde, daß neben einer einheitlichen formalisierten Mensch-Maschine-Sprache auch eine einheitliche internationale Mensch-Mensch-Sprache, also eine Plansprache zur Lösung des Informationsproblems nötig ist.

2. db: Worin besteht das Wesen der von Ihnen entwickelten noematischen Analyse?

2. Prof. Meier: Alle Menschen benutzen zur Kommunikation ihre Muttersprachen oder irgendwelche Zweitsprachen. Sie verwenden also bestimmte Lautfolgen, die man hören kann, und die bestimmte Bedeutungen tragen, so daß der Hörer sie verstehen kann. Auch die geschriebene Sprache baut auf der gesprochenen auf. Menschliches Verstehen heißt also, daß man im Laufe einer Lernzeit die Sprache und damit die Bedeutung bestimmter Lautfolgen, in einzelnen Fällen auch von Einzellauten, gelernt hat und somit die Bedeutungen ohne Nachdenken kennt. Für eine Maschine dagegen ist das „Erlernen" nicht so einfach, da fast alle Lautfolgen — also

toj. Ankoraŭ hodiaŭ mi laboras pri la pluevoluigo de tio kvankam multaj el miaj disĉiploj montris valorajn rezultojn kaj ankoraŭ montros en tiu aŭ alia varianto sur la kampo de la semantika analizo.

Ankaŭ nun mi strebas ellabori por la aŭtomata fakto-esplorado novajn metodojn de plurlingva tradukado kaj de la transigo en informlogikajn sistemojn. Ĉe tio fariĝis al mi ĉiam pli klare, ke por la solvo de la informada problemo necesas krom unueca formaligita homo-maŝino-lingvo ankaŭ unueca internacia homo-homo-lingvo do planlingvo.

2. db: Kio estas la esenco de la noema analizo evoluigita de vi?

2. Prof. Meier: Ĉiuj homoj por komunikado uzas sian gepatran lingvon aŭ iun duan lingvon. Ili do uzas difinitajn sonsekvojn, kiujn oni povas aŭdi kaj kiuj portas difinitajn signifojn, kiujn la aŭskultanto povas kompreni. Ankaŭ la skribita lingvo baziĝas je la parolita. Do homa komprenado signifas, ke oni dum la lernotempo lernis la lingvon — kaj per tio la signifon de difinitaj sonsekvoj, kaj en opaj kazoj ankaŭ de opaj sonoj — kaj tiel oni konas la signifon sen pripensado.

Tamen por maŝino la „lernado" ne estas tiel simpla, ĉar estas plursignifaj preskaŭ ĉiuj sonsekvoj, do vortoj aŭ difinitaj vortpartoj aŭ vortgrupoj. Ekzistas vortoj kun pli ol 40 diversaj

Wörter oder bestimmte Wortteile oder bestimmte Wortgruppen — mehrdeutig sind. Es gibt Wörter, die über vierzig verschiedene Bedeutungen haben, z. B. das deutsche Verbum ‚abnehmen'. Um der Maschine die Entscheidungsoperation zu ermöglichen, muß man vorher die Bedeutung in Elemente zerlegen, z. B. ob eine Handlung durch einen Menschen vollzogen wird oder bestimmte Mittel oder Objekte zur Bedeutung gehören. Eine Übersetzung — und das gilt auch für eine automatische Übersetzung — ist erst völlig richtig, wenn alle Bedeutungselemente der Quellsprache auch mit denen der Zielsprache übereinstimmen. Schon dafür ist eine möglichst exakte Ermittlung von Bedeutungselementen nötig. Bedeutungen als solche können ja nicht in der Maschine gespeichert werden, wohl aber im menschlichen Gehirn. An und für sich ist das nichts Neues. Lexikographen versuchen seit Jahrhunderten die eingetragenen Wörter mehr oder minder zu erklären, oft natürlich nur mit Hilfe eines Unterscheidungsmerkmals oder eines anderen Wortes mit ähnlicher oder gleicher Bedeutung, z. B. ‚auftragen' 1) Speise a. 2) prahlen 3) Farbe oder Schminke a. usw. Soll nun aber die Maschine Wissen speichern, d. h. aus einem geschriebenen Text den Inhalt erkennen und für spätere Anfragen aufbewahren oder altes und neues Wissen vergleichen, so muß jedes Element genau erfaßt sein, da die Weglassung auch nur eines Elements schon etwas anderes bedeuten kann. Ist z. B. bei ‚kaufen' nur erfaßt, daß ein Mensch einem anderen Menschen Geld gibt und dafür Ware bekommt, so kann es sich auch um ‚leihen mit Gebühr' handeln. Es muß also noch der Effekt des Besitzwechsels von Geld und Ware in die Bestimmung der Bedeutung einbezogen werden. Diese Elemente nennen wir Noeme nach dem griechischen Wort noeo (= ich nehme wahr, erkenne, empfinde usw.), weil sie allen Menschen in gleicher Weise erkennbar sind und nicht von einer bestimmten Sprache abhängen. Diese Noeme lassen sich also zu Bedeutungen kombinieren. Während es etwa — den Fachwortschatz einbezogen — 2 — 4 Mil-

signifoj, ekzemple la germana vorto ‚abnehmen' (depreni). Por ebligi al la maŝino la operacion de decido, oni antaŭe devas esti disiginta la signifon en elementojn, ekz. ĉu ago estas realigata de homo, aŭ ĉu apartenas al la signifo difinitaj rimedoj aŭ objektoj. Traduko nur tiam estas komplete ĝusta — kaj tio ankaŭ validas por la aŭtomata tradukado — se ĉiuj signifoelementoj de la fontolingvo kongruas kun tiuj de la cellingvo. Jam pro tio necesas se eble ekzakta trovo de signifo-elementoj. Kiel tiaj la signifoj ja ne povas esti staritaj en la maŝino, sed tamen en la homa cerbo. En si mem tio ne estas io nova.

Ekde jarcentoj leksikografoj provas pli aŭ malpli klarigi la registritajn vortojn, nature ofte nur helpe de diferencigaj karakterizaĵoj aŭ per alia vorto kun simila aŭ sama signifo, ekz. germane ‚auftragen' 1) Speise auftragen, 2) prahlen, 3) Farbe o. Schminke auftragen (1) surtabligi manĝaĵon, 2) fanfaroni, 3) surmeti farbon aŭ ŝminkon) k. t. p.

Se la maŝino devas stori la scion, t. s. ekkoni el skribita teksto la enhavon kaj konservi por pli postaj demandoj aŭ kompari malnovan scion kun nova, tiam ĉiu elemento devas esti precize kaptita, ĉar la nepreno de eĉ nur unu elemento jam povas rezultigi alian signifon.

Se oni ĉe ‚aĉeti' nur registras, ke homo donas all alia homo monon kaj kontraŭ tio ricevas varon, tio ankaŭ povas signifi ‚pruntedoni kontraŭ kotizo'. Do oni devas inkludi en la signifodifinon la efekton de la ŝanĝo de mono kaj varo inter la posedantoj. Tiajn elementojn ni nomas noemojn laŭ la greka noeo (= mi rimarkas, ekkonas, sentas k. t. p.), ĉar ili estas ekkoneblaj por ĉiuj homoj laŭ sama maniero kaj ne dependas de unuopaj lingvoj. Do tiuj noemoj estas kombineblaj al signifoj. Inkluzive la fakleksikon en lingvo de evoluinta lingva komunumo ekzistas ĉirkaŭ 2 — 4 milionoj da vortoj aŭ vortgrupoj, kiuj esprimas 10 milionojn ĝis eĉ 15 milionojn da diversaj signifoj. Sed nur kelkaj mil noemoj sufiĉas por la kombinado de la signifoj kaj por ilia storado.

lionen Wörter und Wortgruppen in einer Sprache einer entwickelten Sprachgemeinschaft gibt, die 10 Millionen bis sogar 15 Millionen verschiedene Bedeutungen ausdrücken, reichen einige tausend Noeme zur Kombination der Bedeutungen und zur Speicherung aus.

3. db: Was verstehen Sie unter „Kommunikationswissenschaft"?

3. Prof. Meier: Kommunikationswissenschaft ist eine Bezeichnung einer Reihe von Teildisziplinen, die alle mit der menschlichen Kommunikation zu tun haben. Diese Bezeichnung ist noch nicht alt, kaum 30 Jahre. Zunächst wurde damit der nachrichtentechnische Teil sprachlicher Kommunikation verstanden, erst später der eigentliche menschliche Direktverkehr. Das heißt, daß alle Phasen der Kommunikation unter diesen Begriff zu subsumieren wären, so alle Faktoren, die zur Bildung einer Äußerung führen, wie Mitteilungsabsicht, Nachfrageabsicht, Beeinflussungsabsicht, Partnerberücksichtigung, eigenes Wissen, Annahme des fremden Wissens, Sprachkenntnis, besondere Akzentsetzung im Sprechtext usw. Es kommen hinzu alle Faktoren des Verstehens, wie Wissen des Empfängers, Situationskenntnis, Kenntnis des Sprechers (Schreibers), dieselbe Sprachkenntnis, ungestörtes oder gestörtes Hören usw. Außerdem kanaltechnische Faktoren, wie Empfangsstörungen bei technischen Mitteln, Lärm bei Direktgesprächen, Fehler bei Telegrammen, Unleserlichkeiten usw. Auch die Art der Kontaktaufnahme, Verwendung von Klischees, Modalitäten (d. h. Gestaltung des Wahrheitsbezugs), Manipulation (d. h. Täuschungen z. B. durch halbe Wahrheiten). Emotionale Färbungen, Flüche gehören dazu usw.
Letztlich müßte auch die Übersetzungswissenschaft als indirekte Kommunikation hinzugerechnet werden, doch hat sie sich, teils unter dem Namen Translatorik, als selbständige Disziplin entwickelt. Dasselbe gilt auch für die Soziolinguistik, die letztlich natürlich Kommunikationsprobleme unter bestimmten gesellschaftlichen Aspekten betrachtet. Sehr bald trat auch die

3. db: Kion vi komprenas sub „scienco pri komunikado"?

3. Prof. Meier: Scienco pri komunikado estas la nomo por vico da partaj disciplinoj, ĉiuj rilatantaj la homan komunikadon. Tiu nomo ankoraŭ ne estas malnova, apenaŭ 30jara. Unue oni komprenis per tio la informteknikan parton de la lingva komunikado, nur pli poste la propre homan rektan interrilatadon. Tio signifas, ke oni devus sumigi sub tiun nocion ĉiujn fazojn de la komunikado, do ĉiujn faktorojn, kondukantajn al la konsistiĝo de esprimo, ekz. la komunikcelo, la celo de refoja demando, la celo de influado, la konsidero de la partnero, la propra scio, akcepto de fremda scio, lingvokono, apartaj akcentoj en la parolo k. t. p. Aldoniĝas ĉiuj faktoroj de la komprenado kiel scio de la akceptanto, kono de situacio, kono de la situacio, kono de la parolanto (skribanto), la sama lingvoscio, ĝenita aŭ neĝenita aŭdado k. t. p. Krom tio kanalteknikaj faktoroj kiel ĝenado de akceptado ĉe teknikaj iloj, bruo ĉe rektaj interparoloj, eraroj ĉe telegramoj, nelegeblaĵoj k. t. p. Ankaŭ la maniero de la ekligo de kontaktoj, utiligo de kliŝoj, modalaĵoj (ekz. la formado de la rilato al vero), manipulado (t. s. ekz. per duonveroj).
Emociaj nuancigoj, blasfemoj k. t. p. al tio apartenas. Laste oni devus kalkuli ankaŭ la traduksciencon kiel nerektan komunikadon, sed ĝi evoluis kiel memstara disciplino, parte sub la nomo translatoriko. La sama ankaŭ validas por la socilingvistiko, kiu finfine kompreneble rigardas problemojn de komunikado sub difinitaj sociaj aspektoj.
Tre baldaŭ eniris la sferon de la scienco pri komunikado ankaŭ la aŭtomata prilaborado de lingvaj datumoj, plej ofte kune kun fonetiko kaj lingva akustiko.

automatische Verarbeitung sprachlicher Daten, meist zusammen mit Phonetik und Sprachakustik, in den Bereich der Kommunikationswissenschaft. Die ersten Lehrstühle in Europa waren in Moskau, Leningrad, Berlin, Dresden, Bonn. Aber auch hier zeigten sich die Tendenzen zur Verselbständigung: die Phonetik und Sprachakustik gingen alte und neue eigene Wege. Die Mensch-Maschine-Problematik, wie die automatische Übersetzung und automatische Faktenrecherche, gingen in die linguistische Datenverarbeitung ein, teilweise auch in die Informationswissenschaft.

4. db: Eines Ihrer letzten großen Werke ist ein Buch, in dem Sie über 4 000 Sprachen aufführen, klassifizieren und zu einzelnen Sprachen zahlreiche Informationen geben. Es drängt sich die Frage auf: Wieviel Sprachen gibt es auf der Erde?

4. Prof. Meier: Genau genommen sind es über 6 000 Sprachen, von denen einige aber jetzt schon ausgestorben sind und andere wahrscheinlich nur Dialekte sein dürften. Es muß daher tatsächlich heute mit etwa 4 000 Sprachen auf der Erde gerechnet werden. Natürlich ist bei den kaum bekannten Sprachen, z. B. bei den rund 700 Sprachen auf der Insel Neuguinea (großenteils als Papuasprachen zusammengefaßt) noch nicht sicher, inwieweit es sich um Sprachen oder mehr oder minder entfernte Dialekte handelt. Ähnliches gilt für die südamerikanischen Indianersprachen.

Oft ist der Charakter der Sprache einfach durch die Isoliertheit der Sprecher gegeben. Das ist auch ein Grund dafür, daß oft so unterschiedliche Zahlen, wie nur 2 000, 3 000 oder auch mehr Sprachen genannt werden. Der Hauptgrund liegt darin, daß manche Verfasser solcher Sprachübersichten — oft handelt es sich nur um ein Kapitel in irgendeinem Lehrbuch — nicht über genügend kritische Kenntnisse verfügen oder nur in beschränktem Maße (nicht selten sogar nur sekundäre) Literatur ausschöpfen. Allerdings leben wir in einer Zeit des großen Sprachsterbens, so daß schon in einer Generation über 400 Sprachen ausgestor-

La unuaj katedroj en Eŭropo estis en Moskvo, Leningrado, Berlin, Dresden, Bonn. Sed ankaŭ ĉi-tie montriĝis la tendencoj al memstariĝo: la fonetiko kaj lingvo-akustiko iris proprajn malnovajn kaj novajn vojojn. La homo-maŝino-problemaro kiel la aŭtomata tradukado kaj aŭtomata serĉado de faktoj eniris la lingvistikan prilaboradon de datumoj, parte ankaŭ en la informadikon.

4. db: Unu el viaj lastaj grandaj verkoj estas libro, en kiu vi registras pli ol 4 000 lingvojn, ilin klasifikas kaj donas pri la unuopaj lingvoj multajn informojn. Trudiĝas la demando: Kiom da lingvoj ekzistas en la mondo?

4. Prof. Meier: Precize dirite temas pri pli ol 6 000 lingvoj, de kiuj kelkaj jam mortis kaj aliaj verŝajne nur estas dialektoj. Hodiaŭ ni vere devas kalkuli ĉirkaŭ 4 000 lingvojn sur la mondo. Kompreneble, ĉe la apenaŭ konataj lingvoj, ekz. ĉirkaŭ 700 lingvoj en la insulo Novgvineo (grandparte resumitaj kiel papuaj lingvoj) ne estas certe, kiom temas pri lingvoj aŭ pli malpli proksimaj dialektoj. Simila validas por la sudamerikaj indianaj lingvoj.

Ofte la karaktero de lingvo doniĝas simple pro la izoliteco de la parolantoj. Tio ankaŭ estas la kaŭzo por tio, ke oni ofte donas ter malsamajn nombrojn kiel nur 2 000, 3 000 aŭ ankaŭ pli da lingvoj. La ĉefa kaŭzo estas. Ke kelkaj verkintoj de tiaj prilingvaj superrigardoj — ofte nur temas pri ĉapitro en iu lernolibro — ne disponas pri sufiĉe kritikaj scioj, aŭ ili ĉerpis (ne malofte nur el sekundara) literaturo en limigita grado.

Cetere, ni vivas en tempo de granda mortado de lingvoj. Jam post unu generacio estos mortintaj pli ol 400 lingvoj aŭ uzatos nur ankoraŭ en malgranda grupo kiel dua lingvo. Dum la 21a jarcento tiu ĉi mortado de lingvoj antaŭeniros gigantpaŝe. La

ben sein werden oder zumindest nur noch in kleinem Kreise als Zweitsprache verwendet werden. Im 21. Jahrhundert wird dieses Sprachsterben dann mit Riesenschritten vor sich gehen. Die Ursachen dafür sind nicht oder kaum die „Sprachpolitik" sondern die sozialen Umwälzungen, Verstädterung (Urbanisation), Industrialisierung (Zuwanderungszentren), Zunahme der Schulbildung mittels Schriftsprachen (oft Staaatssprachen, interethnische Kommunikationssprachen), Abwanderung von Stämmen aus Dürregebieten und vernichteter Umwelt, Sprachbasis von Massenmedien und Armeen, Verdichtung des Verkehrswesens und dadurch zahlreiche Mischkontakte zuungunsten der Sprachen kleiner Minderheiten. Da viele dieser Sprachen nicht genormt oder gar schriftlich fixiert sind, werden sie leicht verdrängt, sobald mit Beginn der Schule der Anteil der schriftlichen Kommunikation rapide anwächst.

5. db: Nicht nur das erwähnte Buch, sondern auch das Verzeichnis Ihrer über 700 Veröffentlichungen macht deutlich, daß Sie sich mit ungewöhnlich vielen Sprachen befaßt haben. Könnten Sie die wichtigsten nennen?

5. Prof. Meier: Es ist nicht ganz einfach, zu sagen, wann eine Sprache für einen Sprachwissenschaftler „wichtig" ist. Zumindest sind es nicht unbedingt die Schulsprachen oder die sog. Weltverkehrssprachen, wie Englisch, Russisch, Französisch, Spanisch, wenn man nicht gerade dafür Spezialist ist. Schon Wilhelm von Humboldt hat sich eine andere Aufgabe gestellt, als er sich darum bemühte, möglichst verschieden strukturierte Sprachen kennenzulernen. Ich möchte nicht verhehlen, daß es für mich nicht nur wissenschaftliches Interesse war, sondern auch eine Art Hobby, seltene Sprachen zu lernen, sowohl solche Europas als auch solche der außereuropäischen Erdteile. Natürlich standen auch für mich zunächst die Schulsprachen, wie Latein, Griechisch, Englisch, Französisch, Spanisch im Vordergrund, dazu kam durch den Einfluß eines Lehrers Russisch. Natürlich pflegte ich schon aus Familientradition die deutsche

kaŭzoj por tio ne aŭ apenaŭ estas la „lingvopolitiko" sed sociaj ŝanĝiĝoj, urbiĝoj, industriiĝo (centroj de almigrado), pliiĝo de lerneja klereco pere de skriblingvoj (ofte ŝtatlingvo, interetnaj komunikadaj lingvoj), elmigrado de triboj el sekaj regionoj kaj detruita medio, lingva bazo de amasmedioj kaj armeoj, densiĝo de la trafika sistemo, kaj per tio multaj mikskontaktoj malfavore al lingvoj de etaj minoritatoj. Ĉar multaj el tiuj lingvoj ne estas normigitaj aŭ skribe fiksitaj, ili tre facile estas forpremataj, kiam kreskados la kvanto de skriba komunikado lige al komenco de lerneja instruado.

5. db: Ne nur la menciita libro sed ankaŭ la registro de viaj pli ol 700 publikaĵoj montras, ke vi okupiĝis pri nekutime multaj lingvoj. Ĉu vi povas mencii la plej gravajn?

5. Prof. Meier: Ne estas facile diri, kiam iu lingvo por lingvosciencisto estas „grava". Almenaŭ tio ne nepre estas la lernejaj lingvoj aŭ tiel nomataj mondaj trafiklingvoj kiel la angla, rusa, franca, hispana, se oni ne estas specialisto por ili.

Jam Wilhelm von Humboldt starigis al si alian taskon, kiam li klopodis konatiĝi kun kiom eble plej diversstrukturitaj lingvoj. Mi ne volas kaŝi, ke la lernado de malofte studataj lingvoj el Eŭropo kaj Ekstereŭropo por mi ne nur estis scienca intereso sed ankaŭ iaspeca hobio. Kompreneble ankaŭ mi unue lernis ĉefe la lernejajn lingvojn kiel la latina, greka, angla, franca, hispana; aldoniĝis pro influo de instruisto la rusa.

Kompreneble, jam pro familia tradicio mi kultivis la germanan kaj italan lingvojn, pli poste ankaŭ la baskan. Fine aldoniĝis — ofte pro turismaj instigoj — la sveda, nederlanda, bulgara, la-

und italienische Sprache, später auch die baskische. Frühzeitig kamen — oft aus touristischen Anlässen — Schwedisch, Holländisch, Bulgarisch, Ladinisch (in den Dolomiten) hinzu. Durch Bekannte kam ich zum Arabischen und Albanischen; aus Neugierde zum Türkischen und Georgischen. Als ich dann mein linguistisches Studium in den Fächern Slawistik, Orientalistik und Kaukasologie aufnahm, kamen natürlich die südslawischen Sprachen, Ukrainisch, Slowakisch, die altindische Sanskritsprache und andere indische und iranische Sprachen, Burmesisch, Chinesisch, Mongolisch, Japanisch, Tibetisch, mehrere Turksprachen hinzu. Nach dem Studium ergaben sich zahlreiche Möglichkeiten, auch kaukasische, austronesische und austroasiatische Sprachen näher kennenzulernen.
Einige afrikanische und amerikanische (Indianer-) Sprachen, südostasiatische und himalayische, auch nordsibirische, finnougrische Sprachen studierte ich, ohne sie vollständig zu erlernen. Aber für die Verallgemeinerung sprachlicher Gesetzmäßigkeiten war dies doch unerläßlich und wertvoll.

dina (en la Dolomitoj). Pro konatuloj mi venis al la araba kaj albana, pro scivolemo al la turka kaj kartvela.

Kiam mi komencis mian lingvistikan studadon en la fakoj slavistiko, orientalistiko kaj kaŭkaziologio, kompreneble aldoniĝis la sudslavaj lingvoj ukrania, slovaka, la malnovhinda sanskrito kaj aliaj hindaj kaj iranaj lingvoj, la burma, ĉina, mongola, japana, tibeta, pluraj turklingvoj. Post la studado ekestis multaj eblecoj pli proksime konatiĝi kun kaŭkazaj, aŭstronezaj kaj aŭstroaziaj lingvoj.

Mi ankaŭ studis kelkajn afrikajn kaj amerikajn (de indianoj) lingvojn, ankaŭ sudorientaziajn kaj himalajajn, krome nordsiberiajn, finnougrajn lingvojn sen plene ellerni ilin. Sed por la ĝeneraligo de lingvaj leĝecoj tio ja estis nemalhavebla kaj valora.

6. db: Sie haben u. a. Studien zur Situation und Prognose der Sprachen der Erde veröffentlicht. Wie wird sich nach Ihrer Meinung die „sprachliche Kommunikationslandschaft" im nächsten Jahrhundert entwickeln? Wie würden Sie in diese Prozesse das Problem einer internationalen Plansprache einordnen?

6. db: Vi publikigis i. a. studojn pri la situacio kaj prognozo de la lingvoj sur la tero. Kiel laŭ via opinio evoluos la „pejzaĝo de la lingva komunikado" dum la sekva jarcento? Kiel vi enordigus en tiujn procezojn la problemon pri internacia planlingvo?

6. Prof. Meier: Ich habe diese Frage schon unter 4) teilweise beantwortet, Ergänzen möchte ich dazu: Außer den genannten sozialökonomischen und umweltbedingten Siedlungsverlagerungen, kommen m. E. zwei weitere Faktoren hinzu: a) Die Informationsflut wird sich auf relativ wenige international gut eingeführte Sprachen beschränken, so auf Englisch, Russisch, Deutsch, Französisch, die somit für einen Fachmann als wichtige Informationssprachen zu empfehlen wären. b) Die schon erwähnte Konzentration der Erdbevölkerung in großen Städten und Industriezentren wird in diesen Zentren zwangsläufig zu einer Lösung

6. Prof. Meier: Tiun demandon mi parte jam respondis sub 4). Mi volas kompletigi: Krom la menciitaj socialekonomie kaj hommedie kondiĉitaj lokŝanĝoj de setlejoj, laŭ mi aldonendas du pluaj faktoroj: a) La informfluo reduktiĝos je kelkaj internacie bone enkondukitaj lingvoj, do je la angla, rusa, germana, franca, kiuj tial estas rekomendindaj kiel gravaj informadaj lingvoj por la fakulo.

b) La jam menciita koncentriĝo de la monda loĝantaro en grandaj urboj kaj industriaj centroj tie neeviteble kondukos al la solvo de la komunikada problemo, per la angla, hispana,

der Kommunikationsprobleme führen, so durch Englisch, Spanisch, Portugiesisch in Amerika, wobei sich entweder eine besonders kommunikationstüchtige Sprache (z. B. eine in der Schule zu lernende Sprache, eine Sprache der überwiegenden Mehrheit, eine einfache für den Alltag genügende Sprache usw.) oder auch eine Mischsprache (Pidginsprache) durchsetzt. In einzelnen Fällen können sich nahe verwandte Sprachen einander angleichen, z. B. skandinavische Sprachen, Turksprachen, Taisprachen. In einigen anderen Fällen wird eine interethnische aposteriorische Plansprache, wie z. B. die Bahasa Indonesia in Indonesien, das Iwrith in Israel, entwickelt. In wieder anderen Fällen wird eine Staatssprache oder weiträumige Verkehrssprache, wie das KiSwahili in Ostafrika, dominieren. Aber trotz aller Angleichungen in den Ballungszentren bleiben in abgelegenen Gebieten noch viele bäuerliche Sprachgemeinschaften erhalten. Ungelöst bleibt aber das Problem der internationalen Kommunikation, sowohl der schriftlichen als auch der mündlichen.

D. h., daß viele Informationen aus Wissenschaft und Technik noch übersetzt werden müssen und dadurch oft verspätet an den Empfängerkreis gelangen. Ebenso wird die mündliche Verständigung, wo und wie sie immer nötig sein wird, immer von Dolmetschern abhängen, solange kein Kommunikationsmittel einheitlich für alle Menschen in den Schulen aller Länder eingeführt wird. Hierin sehe ich die Rolle der Plansprache. Sie würde Milliarden an Kosten für Informationsverluste und Millionen für Kosten für Dolmetscher einsparen helfen und sicher einen wertvollen Beitrag zur friedlichen Verständigung der Menschheit leisten.

7. db: Den Kenner der Liste Ihrer Veröffentlichungen frappiert die Tatsache, daß man unter Nummer 1 den Artikel „Für oder gegen Esperanto" aus dem Jahre 1946 findet. Sie haben, und das ist für Linguisten durchaus nicht selbstverständlich, des öfteren den wissenschaftlichen Wert des Esperanto unterstrichen. Erlauben Sie bitte die Frage, worin nach Ihrer Auffassung

portugala en Ameriko. Tie venkos aparte komunikkapabla lingvo (ekz. lingvo lernenda en lernejo, lingvo de la majoritato, aŭ simple lingvo sufiĉanta por la ĉiutago k. t. p.) aŭ eble mikslingvo (pidĝina lingvo). En opaj kazoj proksime parencaj lingvoj povus pliproksimiĝi, ekz. la skandinaviaj lingvoj, turklingvoj, tajlingvoj. En kelkaj kazoj estas evoluigata interetna aposteriora planlingvo, ekz. la Bahaza Indonezia en Indonezio, Ivrito en Izraelo.

En aliaj kazoj dominos ŝtatlingvo aŭ larĝregiona trafika lingvo, kiel Kiswahili en Orienta Afriko. Sed malgraŭ ĉiuj alproksimiĝoj en la koncentriĝaj centroj, en pli foraj regionoj ankoraŭ konserviĝos multaj kamparanaj lingvokomunumoj.

Restas nesolvita la problemo de la internacia komunikado skriba kaj buŝa. Tio signifas, ke multaj informoj el scienco kaj tekniko ankoraŭ devas esti tradukataj kaj ofte atingos la akceptantojn nur kun malfruo.

Ankaŭ la buŝa interkomunikado, kie kaj kiel ajn ĝi necesas, dependos ĉiam de tradukistoj tiom longe kiam en la lernejojn de ĉiuj landoj ne estas enkondukita komunikilo unueca por ĉiuj homoj. Ĉi-tie mi vidas la rolon de planlingvo. Ĝi helpus ŝpari miliardojn da kostoj kaŭzitajn de informperdoj kaj milionojn elspezitajn por tradukistoj kaj certe donus valoran kontribuon por la paca interkompreno de la homaro.

7. db: Konanton de la listo de viaj publikaĵoj frapas la fakto, ke oni trovas sub n-ro 1 la artikolon „Por aŭ kontraŭ Esperanto" el la jaro 1946. Vi plurfoje substrekis la sciencan valoron de Esperanto, kio tute ne estas memkomprenebla por lingvisto. Bv. permesi la demandon, en kio konsistas laŭ via opinio la signifo de Esperanto el lingvistika vidpunkto?

7. Prof. Meier: La respondo de tiuĉi demando sekvas la diritan. Malgraŭ multaj centoj da provoj ja nur Esperanto enkondukiĝis kiel internacia planlingvo. 1946 mi okupiĝis pri ĝi aparte pro du kaŭzoj: Esperanto estis

die Bedeutung des Esperanto aus linguistischer Sicht liegt?

7. Prof. Meier: Die Beantwortung dieser Frage schließt sich an das Gesagte an. Trotz der vielen Hunderte von Versuchen hat sich ja nur Esperanto als internationale Plansprache eingeführt. 1946 habe ich mich hauptsächlich aus zwei Gründen damit befaßt: einmal war Esperanto von den Nazis verboten, und viele Jugendliche meiner Generation waren gar nicht oder falsch informiert. Zum anderen war ich nach dem Krieg als Dolmetscher und Übersetzer tätig und erlebte oft, daß die menschlichen Kontakte durch einen Mittler erschwert werden. Noch durch die Schrecken des Krieges beeinflußt, glaubte ich, daß eine gemeinsame internationale Sprache auch Haßgefühle abzubauen imstande sei. Heute sehe ich die Bedeutung des Esperanto als Plansprache, die leicht zu erlernen ist, besonders in der Möglichkeit einer raschen Information, aber auch einer dolmetscherfreien Verständigung.

Auf Treffen der Esperanto-Jugend war es für mich sehr beeindruckend, wie sich Jugendliche der verschiedenen Völker, die nur ihre Muttersprache und Esperanto kannten, sich in allen Fragen unterhalten konnten, Gesellschaftsspiele ausführten, Lieder sangen usw. Wenn Sie in Ihrer Frage „linguistische Sicht" hinzuführten, so tritt diese Frage hinter der praktischen, dem Frieden dienenden, sicher zurück. Für den Linguisten, der gewohnt ist, komplizierte grammatische Regeln zu haben, ist es natürlich frappierend zu sehen, mit wie wenigen Regeln eine Sprache alles ausdrücken kann. Ich habe in den letzten Jahren viele konfrontative Studien zwischen Esperanto und zahlreichen anderen Sprachen durchgeführt und bin zu dem für mich selbst unerwarteten Ergebnis gekommen, daß die oft dem Esperanto vorgeworfene Armut in Lexik und Grammatik überhaupt nicht besteht. Die sehr elastische Wortbildung erlaubt die Schaffung jedes benötigten Wortes. Viele Fachgebiete, wie Elektronik, Computertechnik, Verkehrstechnik, Landwirtschaft, Medizin, Linguistik — um nur einige Beispiele zu nennen

malpermesita de la nazioj, kaj multaj junuloj de mia generacio estis pri ĝi entute ne aŭ malĝuste informitaj. Krome, mi laboris post la milito kiel interpretisto kaj tradukisto kaj ofte spertis, ke la homaj kontaktoj estas malfaciligataj per peranto. Ankoraŭ influita per la teruraĵoj de la milito mi kredis, ke komuna internacia lingvo ankaŭ povus malkonstrui la sentojn de malamo. Hodiaŭ mi vidas la signifon de Esperanto kiel planlingvo facile lernebla aparte en la ebleco de rapida informado, sed ankaŭ en la sentradukista interkomunikado.

Tre impresis min kiel dum renkontiĝoj de Esperanto-junularo junuloj de diversaj popoloj, nur sciantaj sian gepatran lingvon kaj Esperanton, povis konversacii pri ĉiuj demandoj, fari societajn ludojn, kanti kanzonojn k. t. p. Se vi aldonas en via demando la „lingvistikan vidpunkton", tiam tiu vidpunkto certe estas malpli grava ol la praktika porpaca rolo.

La lingviston, kutimiĝintan havi komplikajn gramatikajn regulojn, komprenable frapas vidi per kiom malmultaj reguloj lingvoj kapablas esprimi ĉion. Dum la lastaj jaroj mi faris multajn konfrontajn studojn inter Esperanto kaj multaj aliaj lingvoj kaj venis al la rezulto, por mi mem neatendita, ke la malriĉeco de leksiko kaj gramatiko — ofte riproĉita al Esperanto —, tute ne ekzistas. La tre elasta vortfarado permesas la kreon de ĉiu necesa vorto. Multaj fakoj kiel elektroniko, komputila tekniko, trafiktekniko, agronomio, medicino, lingvistiko — por mencii nur kelkajn ekzemplojn — jam disponas pri fidinda leksiko kaj pri multaj tekstoj. Se temas pri la gramatiko, kvankam ĝi estas simpla — bone lernebla dum semajno — la kombinado de reguloj ebligas amason da nuancigoj de esprimado.

Laŭ mia scio ne ekzistas lingvo, kiu povas derivi de ĉiuj substantivoj, adjektivoj kaj verboj diminutivojn (malgrandigoj) kaj aŭgmentativojn (pligrandigoj) — por mencii nur tiujn kategoriojn. Oni povas esprimi ĉiujn aspektojn kaj tempojn. Kvankam la okcidenta eŭropano verŝajne pli facile komprenas kelkajn fenomenojn, kiel

— haben einen zuverlässigen Wortschatz und schon viele Texte. Was die Grammatik anbetrifft, so ist sie zwar einfach, in einer Woche gut zu erlernen, aber die Kombination der Regeln eröffnet eine Menge von Feinheiten des Ausdrucks. Es gibt m. W. keine Sprache, die von allen Substantiven, Adjektiven und Verben Diminutive (Verkleinerungen) und Augmentive (Vergrößerungen) bilden kann — um nur diese Kategorien zu nennen. Alle Aspekte und Tempora können ausgedrückt werden. Wenn auch für Westeuropäer manche Modalverben wohl leichter zu erfassen sind als für asiatische Esperantisten, die keinen Artikel oder keine Kasus kennen, so sind das keine Hindernisse bei der Erlernung dieser Sprache.

8. db: Welche Probleme müßten nach Ihrer Auffassung die Interlinguistik und die Esperantologie in der nächsten Zeit bearbeiten?

8. Prof. Meier: Was die Interlinguistik anbetrifft, so muß sie sich erst profilieren, Bisher gibt es hauptsächlich Übersichten über Plansprachenversuche. M. E. aber sollte sie das ganze Gebiet der transnationalen und internationalen Kommunikation behandeln, d. h. also auch die Rolle von Weltverkehrssprachen und Linguae francae, d. h. regionaler Verkehrssprachen untersuchen. Was die Esperantologie betrifft, so ist sie heute in einigen Ländern schon an Hochschulen eingeführt, so daß jetzt das entsprechende Hochschullehrmaterial zu schaffen wäre. Außerdem gehört es zur Hauptaufgabe der wissenschaftlich arbeitenden Esperantologen, weiter an der Entwicklung des Fachwortschatzes zu arbeiten und vor allem um die Norm besorgt zu sein. Plansprachen, die zunächst hauptsächlich durch schriftlichen Kontakt von Vertretern verschiedenster Muttersprachen verwendet werden, neigen dazu, daß Wortschöpfungen von mehreren Seiten versucht werden, so daß die Normierungsarbeit sehr wichtig ist, damit es nicht Esperanto-„dialekte" geben wird.

9. db: Wie schätzen Sie die Haltung der DDR-Linguisten, wenn man über-

ekz. la artikolon aŭ la plursignifecon de modalaj verboj, al aziaj esperantistoj ne konantaj artikolon aŭ kazojn, tio tamen ne estas malhelpo por la lernado de tiu ĉi lingvo.

8. db: Kiujn problemojn dum sekva tempo laŭ via opinio devus prilabori la interlingvistiko kaj esperantologio?

8. Prof. Meier: Rilate interlingvistikon: ĝi devas unue profiliĝi. Ĝis nun ĉefe ekzistas superrigardoj pri planlingvaj provoj.

Laŭ mia vidpunkto ĝi ankaŭ traktu la tutan kampon de la transnacia kaj internacia komunikado, t. s. ankaŭ la rolon de mondaj trafiklingvoj, Linguae francae, do regionaj trafiklingvoj.

Se temas pri esperantologio, ĝi en kelkaj landoj hodiaŭ jam estas enkondukita en la altlernejojn, pro tio oni nun devus krei la adekvatajn studmaterialojn por la altlernejoj.

Krom tio unu el la ĉeftaskoj de science laboranta esperantologo estas la plulaborado pri la evoluigo de fakleksiko kaj la okupiĝo pri la normproblemoj. Planlingvoj, unue ĉefe uzataj por la skribaj kontaktoj inter reprezentantoj de diversaj gepatraj lingvoj, emas ebligi la provon de vortkreaĵoj de diversaj flankoj. Tial la normigado estas tre grava, por ke ne ekestu en Esperanto „dialektoj".

9. db: Kiel vi taksas la sintenon de GDR-lingvistoj pri Esperanto, se entute oni povas tion ĝeneraligi?

9. Prof. Meier: Planlingvoj jam ĉiam estis malsame rigardataj de lingvistoj. Tio ankaŭ validas nuntempe. Aparte en GDR, kiel ankaŭ en kelkaj aliaj socialismaj landoj, la nombro de tiuj, kiuj estas akceptemaj por Esperanto, estas relative granda. Inter la skeptikuloj oni trovas diversajn argumentojn, kiuj tamen ĉiuj estas facile refuteblaj. Ekz. foje oni timas, ke Esperanto povus esti iuspeca konkurenco al la lernejaj lingvoj. Tio ne estas ĝuste malgraŭ la facila lerneblo de Esperanto. Tio ankaŭ ne ĝustus en la kazo de akcepto de Esperanto inter la lernejajn lingvojn, ĉar ekz. la scipovo de la angla aŭ rusa estas necesa

haupt so verallgemeinern kann, zum Esperanto ein?

9. Prof. Meier: Plansprachen waren von jeher von den Sprachwissenschaftlern unterschiedlich aufgenommen worden. Das ist auch jetzt noch so. Gerade in der DDR, wie auch in einigen anderen sozialistischen Ländern, ist die Zahl derer, die dem Esperanto gegenüber aufgeschlossen sind, relativ groß. Unter den Skeptikern findet man verscheidene Argumente, die jedoch alle leicht widerlegt werden könnten. So wird manchmal befürchtet, daß das Esperanto eine Art Konkurrenz zu den Schulsprachen sein könne. Das trifft trotz der leichten Erlernbarkeit nicht zu. Das träfe auch bei einer Aufnahme des Esperanto unter die Schulsprachen nicht zu, da z. B. die Beherrschung des Englischen und Russischen notwendig ist, um die größte Masse der Fachpublikationen lesen zu können.
Andere glauben, daß das Esperanto nicht voll leistungsfähig sei. Sie können jedoch nicht von dem Vorwurf freigesprochen werden, daß sie den Gegenstand, über den sie urteilen, ungenügend kennen. Andere sehen keinen Bedarf, weil noch zu wenig Menschen diese Sprache benutzen. Das ist richtig für die Gegenwart, aber nicht perspektivisch gedacht, da man natürlich erst einmal im kleinen anfangen muß. Die Zahl derjenigen, die Esperanto lernen und auch verwenden, ist international im Steigen begriffen.

10. db: Sie sind Vorsitzender der Fachgruppe Interlinguistik / Esperantologie beim Kulturbund. In welcher Richtung müßte die genannte Fachgruppe in der Zukunft wirken?

10. Prof. Meier: Die Hauptaufgabe dieser Fachgruppe war es — und wird es wohl noch einige Zeit sein — die Diskussion um die Plansprache breit zu entfalten und Vorurteile abzubauen. Zugleich haben die Ahrenshooper Seminare vielseitig interlinguistische, soziolinguistische, terminologische, sprachdidaktische, konfrontative und auch allgemein-linguistische Diskussionen ausgelöst, die für alle Beteiligten so oder so ein Gewinn waren. Eine weitere Aufgabe der Fachgruppe wird es sein, bei der Gestaltung von

por povi legi la plej grandan parton de la fakaj publikaĵoj. Aliaj kredas, ke Esperanto ne estas plene esprimkapabla.
Sed tiujn homojn oni ne povas liberigi de la riproĉo, ke ili nur tre malbone konas la objekton de sia prijuĝo. Aliaj ne vidas bezonon por Esperanto, ĉar ankoraŭ tro malmultaj homoj uzas tiun lingvon. Tio estas ĝusta por la nuntempo, sed ne montras perspektivan pensadon, ĉar oni ja unue devas komenci per etaj paŝoj. La nombro de tiuj, kiuj lernas kaj aplikas Esperanton, kreskas internaciskale.

10. db: Vi estas prezidanto de la Fakgrupo Interlingvistiko / Esperantologio en Kulturligo. En kiu direkto tiu ĉi fakgrupo estonte devus agadi?

10. Prof. Meier: La ĉefa tasko de ĉi tiu fakgrupo estis — kaj ankoraŭ estos por longa tempo — larĝe stimuli la diskutadon pri la planlingvo kaj malkonstrui antaŭjuĝojn. Samtempe la seminarioj de Ahrenshoop iniciatis multflanke interlingvistikajn, socilingvistikajn, terminologisciencajn, lingvo-didaktikajn, konfrontlingvistikajn kaj ankaŭ ĝenerale lingvistikajn diskutojn, kiuj estis iel tiel gajno por ĉiuj partoprenitoj. Plua tasko de la fakgrupo estos kunagadi stimulige kaj gvide ĉe la pretigo de instrumaterialoj kaj unuopaj studoj pri la planlingva problemaro kaj ties periferiaj kampoj. Alia celo, ankoraŭ certe fora, estas iniciati verkadon de esperantlingvaj resumoj pri sciencaj laboroj.

db: Ni kore dankas al vi pro la intervjuo kaj deziras al vi por la estonteco ĉion bonan.

db: Ni kore dankas al vi pro la intervjuo kaj deziras al vi por la estonteco ĉion bonan.

Lehrmaterialien und Einzeluntersuchung im Plansprachenbereich und seinen Randgebieten anregend und lenkend mitzuwirken. Ein weiteres Ziel, das sicher noch ferner liegt, ist die Anregung, Resümees wissenschaftlicher Arbeiten in Esperanto zu schreiben.

db: Wir danken Ihnen herzlich für das Interview und wünschen Ihnen für die Zukunft alles Gute.

Linde Knöschke

El sociologiaj analizoj pri GDREA[1])

Krom strategiaj demandoj por postmorgaŭ interesas ankaŭ strategiaj demandoj de hodiaŭ. La estraroj de landaj kaj aliaj asocioj bezonas informojn pri la membraroj, pri iliaj opinioj, motivoj, atendoj, bezonoj kaj kondiĉoj. Ju pli ekzaktaj la informoj des pli bone eblas plani la laboron, trovi taŭgajn argumentojn kaj krei allogajn kondiĉojn.

La kontinua strebo al mem-analizado en la internacia Esperantomovado estas tre forta. Abundas statistikoj, enketoj, sociologiaj esploroj. Inter la famaj estas la profesi-nivela sociologia enketo de ĈEA kaj la doktoriga studo de Peter C. Forster pri la Brita E-movado.

En GDREA mankis kaj mankas ĝis nun eblecoj por profesi-nivela esploro. Por ne perdi la tempon ni komencis provizore analizi certajn materialojn, pri kiuj mi poste informos pli detale.

Sociologiaj analizoj povas esti ege trompaj, se oni ne sukcesas eviti erarojn, kiuj povas rezulti el pluraj fontoj. La unua problemo estas la uzenda **metodo**. Sociologiaj metodoj kaj rezultoj estas same heterogenaj kiel la E-movado mem, dependantaj de deveno, sociordo, ideologioj. La faktoj pruvas je nenion, se mankas komentoj pri la kaŭzoj, socipolitikaj kondiĉoj ktp., kiuj en GDREA estas aliaj ol en aliaj movadoj.

La E-movado kiel „neŭtrala" movado estas ideologie ege heterogena. Estas malfacile trovi komunan sociologian lingvon. Marksismaj sociologoj traktas la esplorojn en firma rilato kun la socialisma socio kaj la laborista klaso, dum burĝaj sociologoj sekvas la plej diversajn skolojn kaj subsociologiojn. Inter la „modaj" branĉoj estas ekzemple la tielnomata positivismo, kiu pretendas okupiĝi nur pri empire kontroleblaj faktoj, laŭdire „valor-liberaj", do sen ia komento pri historiaj kondiĉoj.

Tre aktuala estas ankaŭ la tielnomata psikologismo, kiu rigardas psikajn faktorojn kiel ĉefaj motivoj de socia sinteno. Ĝi esploras la „rolon", la „funkcion", la atendojn de individuoj kaj grupoj kun la celo, esplori kaj konscience influi, manipuli, la esploritan socion aŭ societon.

Ankaŭ la tielnomata mikrosociologio analizas faktojn aŭ fenomenojn sendepende de la tutsocia problemaro. Ni trovas ĉiuspecajn analizojn kaj esplorojn ankaŭ en kaj pri la E-movado.

La analizoj pri GDREA, pri kiuj mi poste raportos, respegulas do **niajn** kondiĉojn, tradiciojn kaj problemojn.

Kiel materialo mi uzis enketojn kaj detalajn aliĝilojn al niaj ses ĝisnunaj centraj konferencoj (se vi volas:: landaj kongresoj). Partoprenis entute pli ol 500 diversaj personoj el ĉiuj 15 distriktoj de GDR, do pli ol triono de nia tuta membraro. Ŝajnas, ke tiu kvanto permesas ĝeneralajn konkludojn.

Jam la plej facilaj demandoj pri faktoj kiel aĝo, profesio, funkcio en la E-movado liveris foje dubindajn informojn. Identaj personoj indikis variajn faktojn tra la jaroj. Verŝajne iuj grupanoj anstataŭe plenigis la aliĝilojn por ili aŭ oni volis intence kaŝi sian aĝon, naskiĝtagon. Kompreneble dum 10 jaroj multaj homoj ŝanĝis kaj profesion kaj funkcion.

Netaŭgaj esplor-metodoj estas dua fonto de eraroj. Demandoj pri **opinioj** liveras tre necertajn respondojn, depende de karaktero, influoj, kondiĉoj ktp. Ili pruvas fakte nenion respektive malmulte. En pli frua enketo ni demandis ekzemple „Kiagradan vi taksas vian posedon de E-o?" kaj proponis 5-ŝtupan skalon. Unu el niaj plej bonaj tradukistoj sin taksis tre modeste, dum iuj komencantoj siaopinie regis E-on „perfekte". 40 % kredis „flue".

Alia demando estis „Ĉu vi estas sufiĉe informita per E-gazetaro?" Estis homoj kiuj plendis pri nesufiĉa informiĝo, sed laŭ propraj indikoj abonis eĉ ne unu E-gazeton. Respondoj dependas ankaŭ de la havebleco de gazeto, kaj ni ne plu esploras ilin per enketiloj.

Plej interesaj sed malfacile respondeblaj estas demandoj pri motivoj. Sed ankaŭ por esploro de motivoj enketoj fakte estas netaŭga metodo. Plej taŭgaj estus intervjuoj, ĉar la homoj ofte ne klare konscias siajn motivojn, la interplektaĵon de motivoj, ŝanĝon de motivoj ktp.

Ĝenerale konata estas, ke **bezonoj** motivigas la homon. Kiam bezono estas plenumita ĝi ĉesas esti motivo kaj novaj, pli altaj bezonoj anstataŭas ĝin. Homaj bezonoj de unua rango estas la bezono de komunikado kaj la bezono, esti agnoskata, bezonata, ŝatata. Esperanto estas tre taŭga fenomeno por kontentigi tiujn bezonojn. Mi poste revenos al tiu problemo.

Uzante enketojn oni devas konsideri, ke konscie aŭ nekonscie la demando influas la respondon, ĉefe se oni ofertas plurajn pretajn respondojn por elekti. Neklara demando kaŭzas neklaran respondon. Ekzemple ni demandis „Ekde kiam vi estas esperantisto?", sed la demanditoj ne sciis ĉu temas pri la unua tago de ekokupiĝo pri Esperanto, pri aliĝo al klubo/grupo, pri membreco en asocio respektive (ĉe ni) Kulturligo. Aŭ ni demandis: „Ĉu viaj atendoj plenumiĝis?" Tute superflua demando, se oni ne konas la individuajn atendojn.
Ni do forlasis enketojn pri opinioj kaj motivoj kaj esperas iam trovi taŭgajn rimedojn de esploro.

Enketoj pri **faktoj** aliflanke donis al ni valoran materialon kio ebligas konkludojn por la aktuala kaj estonta laboro. Mi volas prezenti nur malmultajn ekzemplojn.

1. Ni konstatis, ke nia „statistika" homo komencas lerni Esperanton en aĝo de 32 jaroj!

Permesu pli detalan komenton pri tiu nuda fakto. La germana E-movado havas longan tradicion. Kvarono de niaj membroj lernis Esperanton antaŭ 1933. Siatempe ili komencis lerni E-on en aĝo de meze 20 jaroj. Forta motivo estis bezono de kleriĝo, ĉefe inter la junaj laboristoj kaj senlaboruloj. Post 8-jara baza lernejo kaj 3-jara lernado de metio ĉesis la deviga lernado kaj komenciĝis la eksterlerneja, libervola kleriĝo, kutime en laboristaj klerigaj asocioj, grupoj aŭ vesperlernejoj.

Inter 1933 kaj 1965 E-movado ĉe ni apenaŭ ekzistis (konataj kaŭzoj) kaj nur 6 % el nia membraro lernis E-on dum tiuj 32 jaroj. Forta plejmulto, do 70 %, lernis E-on post 1965, kiam fondiĝis la Esperanto-Asocio en Kulturligo de GDR.

La sociaj kondiĉoj nun estis tute aliaj. Nia ŝtato postulas kaj peras konstantan kvalifikadon. Deviga estas 10-jara baza lernejo por ĉiuj. Kutime sekvas 2-jara lernado de metio respektive profesio, 18-monata ĝis 3-jara soldatservo, 3-ĝis 5-jara studado aŭ eĉ pli longa koresponda studado. Intertempe estas atingita la aĝo por fondi familion. Do, kutime nur trans la 30-a vivojaro estas tempo por eksterlerneja kleriĝo.

Tio signifas, ke niaj instru-metodoj kaj lernolibroj devas taŭgi por plenkreskuloj kaj ke la kluba vivo estas malpli alloga, pro tempomanko de ĉi-aĝa homo.

Alia konkludo estas, ke oni devas ion fari por **ŝanĝi** la situacion, do varbi infanojn kaj gejunulojn. Ili devus lerni E-on antaŭ fino de la baza lernejo por ebligi al ili aktivan **aplikon** de E-o en la tempomanka aĝo inter 16 kaj 30. Ni entreprenis jam la unuajn paŝojn por enpenetri en pionirdomojn kaj infan-klubojn por internacia amikeco. Somera tendaro por lernantoj de E-o komencas iĝi tradicia.

2. Ni konstatis, ke triono de nia membraro estas virinoj. Inter ili 60 % estas sole vivantaj, do fraŭlinoj, vidvinoj, divorcitaj. El la viroj 70 % estas edzoj, do tute alia situacio.

Mi devas akcenti, ke ĉe ni 90 % el ĉiuj laborkapablaj virinoj laboras profesie. Pro tio edzinoj/patrinoj disponas pri ege malmulte da libera tempo. Iom pli da tempo havas sendependaj virinoj, kiuj volonte partoprenas grupan agadon por havi pli da sociaj kontaktoj. Niaj konkludoj povas esti, ke ni havus bonŝancon varbante celite inter senedzaj virinoj. Aliflanke ni devas serĉi taŭgajn metodojn por

ebligi E-on ankaŭ al edzinoj/patrinoj, kiuj ne havas tempon viziti kurson aŭ klubon ni pensas ekzemple pri korespondaj kursoj aŭ semajnfinaj seminarioj por patrinoj kun infanoj, eble en ripozejo.

3. Ni eksciis el la analizoj, ke triono de nia membraro estas partianoj de unu el la 5 partioj de GDR, ĉefe de la Socialisma Unuiĝinta Partio. Tio estas surpriza fakto, ĉar oni ofte asertas, ke e-istoj estas periferuloj, stranguloj, politike indiferentaj homoj. La analizo do montris, ke multaj esperantistoj en GDREA estas socie aktivaj homoj. Cetere Esperanto ne nur allogas, sed eĉ **formas** politike interesitajn homojn.

El la ĝenerala enloĝantaro nur 16–18 % estas partianoj. Niaj 33 % respegulas tradiciojn de GDREA, kiu havas siajn historiajn radikojn en la laborista E-movado de antaŭ 1933. Multaj el la tiamaj komunistoj kaj socialistoj nun estas membroj de la Unuiĝinta Partio kaj ankoraŭ aktivaj esperantistoj. Ili reprezentas kvaronon de nia membraro.

Je la fino de miaj rimarkoj mi volas denove emfazi la firman rilaton inter faktoj, kaŭzoj kaj kondiĉoj, kiuj varias de lando al lando. Komuna estas nia strebo informi la mondon pri nia propono solvi la lingvan problemon per Esperanto, kiu povus kontentigi la bezonon de senĝena komunikado.

Sed krom tiu certe ankoraŭ tre fora celo Esperanto kontentigas ankaŭ jam nun plej diversajn homajn bezonojn kaj ofertas al ĉiu unuopa ano vastan kampon de plej variaj personec-evoluigaj eblecoj.

[1]) Prononcu GoDoREA = Esperanto-Asocio en Kulturligo de GDR

Teksto de prelego prezentita en la kadro de la internacia seminario „Strategiaj demandoj de la Esperanto-movado", 24. — 28. 4. 1984 en Varsovio, Pollando.

Libro pri „Internaciaj planlingvoj" de Blanke

En la ŝtata eldonejo de GDR, Akademie-Verlag, Berlin, (Akademia Eldonejo), aperos fine de 1985 ampleksa libro de Detlev Blanke sub la titolo „Internationale Plansprachen" (internaciaj planlingvoj). La entute 632-normpaĝa manuskripto entenas jenajn ĉefajn ĉapitrojn (resume prezentitaj).

1. Lingvoplanado kaj planlingvoj (Traktado de la konscienco aŭ artefariteco en la lingvo).
2. La termino planlingvo: sinonimoj kaj nocia ĉirkaŭo (diskuto de pli ol 20 terminoj kiel ‚artefarita lingvo', ‚universala lingvo', ‚helplingvo' k. t. p.).
3. Lingvista diskuto pri ebloj, strukturo, ecoj kaj funkcioj de planlingvoj.
4. Klasifikoj de planlingvoj.
5. Pazigrafioj.
6. La plej gravaj planlingvoj
   - 6.1. aprioriaj projektoj
   - 6.2. modifitaj etnolingvoj (klasikaj kaj modernaj)
   - 6.3. kompromislingvoj
   - 6.4. naturalismaj lingvoj (Interlingue, ampleksa trakto de IALA, Interlingua-Code)
   - 6.5. Ido
   - 6.6. integritaj lingvoj
   - 6.7. aprioraj-aposterioraj mikslingvoj (Volapuko)
7. Esperanto
   - 7.1. Lingvopolitika rolo de Zamenhof
   - 7.2. Lingva strukturo de Esperanto grafemoj, fonemoj, morfemoj kaj fontoj, vortfarado, signifo de la vorto, strukturo de la leksiko, morfologio kaj sintakso, lingvaj tavoloj kaj funkciaj stiloj, evoluostabileco-normo.
   - 7.3. La lingva komunumo de Esperanto
   - 7.4. Apliko de Esperanto en la praktiko
8. Planlingvoj kaj interlingvistiko.

Al la verko apartenas indeksoj kaj teme kaj alfabete ordigita 2000-era (dumil-era) bibliografio, el kiu la aŭtoro rekte citas.

Al la ĉefaj trajtoj de la verko apartenas superrigarda sistemeco (entute 77 ĉapitroj kaj subĉapitroj), kritika diskuto kaj preciza kaj multflanka elĉerpo de ofte malfacile alireblaj aŭ eĉ nekonataj fontoj.

Tiel la verko fariĝas – almenaŭ por sciantoj de la germana lingvo – bazo por pluaj detalaj studoj de unuopaj planlingvaj problemoj.

La „sekreto" de la kestoj

„Esperanto-Informilo" de la distriktaj estaroj Leipzig kaj Halle intervjuis d-ron Erich-Dieter Krause, verkinton de la vortaro germana-Esperanta kaj aliaj, ĉefe leksikologiaj publicaĵoj. Ni jen publikigas, parte, ĉi tiun intervjuon:

EL: Sinjoro doktoro, en via loĝejo ni vidis multajn kestojn enhavantajn amason da slipoj. Ĉu ni ĝuste supozas, ke temas pri via „Germana-Esperanta Vortaro" en alia formo?

D-ro KRAUSE: Jes. La sliparo, kiun vi aludas en via demando, fakte estas la fundamento por la lastjare aperinta vortaro. Ĝi konsistas el 18 kartotekaj kestoj kun entute ĉirkau 50 000 slipoj. Tiuj slipoj listigas proksimume 150 000 vortformojn kaj difinojn kolektitajn el la plej diversaj fontoj. Ĉefe mi trakribris, tute sisteme, la esperantlingvan gazetaro, de japanaj ĝis mezeŭropaj, de maltaj ĝis vjetnamaj jurnaloj por eltrovi „la efektive uzatan internacian lingvon, la nuntempan Esperanton". Kaj kun miro mi konstatis, ke la terminologio de Esperanto ege flekse adaptiĝis al la inundo de novatempaj nocioj en la diversaj naciaj lingvoj. Oni nur devas kolekti, kolektadi ... seninterrompe kaj persiste, kaj oni devas esti bona lingvisto kaj sperta leksikologo por povi, fine, decidi pri la plej trafa formo de tiu aŭ jena vortkombino. Ĉu ekzemple oni unuarangigu por la germana nocio ‚Schwimmkran' la vorton ‚naĝgruo' (Haferkorn) aŭ ‚flosgruo' (PIV, pĝ. 358) aŭ fine la formon ‚flosanta gruo' (por analoge agi al la jam delonge akceptita en Esperanto vorto por ‚Schwimmdock', kiu estas ‚flosanta doko')? Miloj da tiaj decidoj devis esti faritaj, dekmiloj da slipoj devis esti tajpitaj – kaj tio, kompreneble, postulis multan tempon.

El: Kiom da jaroj vi laboris pri la vortaro? Certe tre longe, ĉu ne?

D-ro KRAUSE: Mi eĉ precize ne scias, ĉar dum tuta mia vivo mi kolektadis leksemojn, novajn vortojn lanĉitajn en Esperanto aŭ aliajn, kiujn mi konas kaj prilaboras, kiel momente ekz. la indonezian. Mi kredas, ke estis en 1961, kiam mi tajpis mian unuan slipon por ĉi tiu vortaro. Mi estis tiutempe en Birmo, ŝudorienta Azio, sed sisteme kaj fortostreĉe labori super ĉi tiu projekto mi komencis en 1972. Poste sekvis la interkonsento kun la Leipziga eldonejo Enzyklopädie. La rezulton vi ja konas, en 1983 la vortaro surmerkatiĝis.

El: En la germanlingva Esperanto-mondo – kaj ne nur tie! – via vortaro trovis grandan atenton. Ĉu vi ricevis ankaŭ personajn reagojn de uzantoj? Ĉu letere aŭ buŝe?

D-ro KRAUSE: Unue aŭtoro de vortaro ne scias, ĉu lia verko estos bonvole akceptata de la publiko. Oni nur havas certan intuicion, kaj tiu ĉi estis ĉiam optimisma. Poste venis la unuaj ehoj, la recenzoj en la Esperanta gazetaro. Escepte de unu, el Sarlando/FRG[1]) ĉiuj recenzintoj ege aplaŭdis mian laboraĵon ... loma danko por multjara streĉo. Mi nun kontentas.

El: Sincere dirite, nun ankoraŭ mankas „frato" de via verko, la „Esperanta-Germana Vortaro". Ĉu ekzistas ĉi-rilataj planoj?

D-ro KRAUSE: Planojn mi daŭre havas kaj verki mi volas tutan mian vivon, sed vidu, Esperanto ne estas mia universitata fako. Mi estas specialisto pri la indonezia lingvo kaj mia ĉefa tasko estas verki leksikologie sur tiu ĉi kampo – kaj krome mi ja devas eduki studentojn ...
Tamen, mi komencis verki super tiu ĉi ‚frato', kiel vi vortumis la ankoraŭ mankantan inversan parton de la Esperanto-vortaro. Kaj kiam mi ion komencas, tiam mi ankaŭ ĝin finos. Sed prognozi mi ne volas. Tutcerte la Esperanta-Germana Vortaro ne pretiĝos antaŭ la Centjara Jubileo. Sed ĝi estos pli ampleksa ol la parto germana-Esperanta, verŝajne je 10 000 kapvortoj pliaj. Bonvolu do havi paciencon.

El: Ni estas tre dankaj al vi pro ĉi tiu intervjuo!

[1]) Komparu „der esperantist" n-ro 124 (2/1984), p. 29–31

TRADUK-KONKURSO 1983

Finiĝis la traduk-konkurso, kiun ni aranĝis sur la paĝoj de „d. e." dum la jaro 1983. Mi pensas, ke ĝi estis sukcesa. Partoprenis 45 personoj, inter ili 5 eksterlandanoj. Laŭ la leteroj, kiujn mi ricevis de la partoprenintoj mi vidas, ke la konkurso plaĉis al ili, donis al ili plezuron kaj helpis ankaŭ iomete pli serioze okupiĝi pri la lingvo.

La unuopaj taskoj certe ne estis facilaj. Tamen ĉiuj ĉiam penis laŭ siaj scioj traduki kiel eble plej bone. Kompreneble la nivelo de la tradukoj estis diferenca. Tio dependas de la lingvaj scioj de ĉiu unuopulo. Partoprenis spertaj esperantistoj kaj ankaŭ iuj, kiuj ankoraŭ ne tre longe okupiĝas pri Esperanto. Kaj eĉ se tiuj ne okupis la unuajn lokojn, ili certe ion lernis.

Por multaj estis nia konkurso taŭga aŭ eĉ sola ebleco serioze labori kun la lingvo. Mi nur miras, ke tiun eblecon ne uzis grupoj por partopreni kolektive. Ĉu komuna tradukado ne estus taŭga programero por viaj kunvenoj?

Do, la unua „traduk-konkurso" finiĝis. Sur la paĝoj de „d. e." jam funkcias nova, por la jaro 1984. Ĉu vi ne havas intereson partopreni?

Restas ankoraŭ anonci la venkintojn de la lastaj tri taskoj.

Tasko 4 — Uwe Werner el Zeitz;
Tasko 5 — D-ro Martin Schüler el Kleinmachnow;
Tasko 6 — Gerhard Hornbogen el Weimar

Koran gratulon!

Speciale mi gratulas al d-ro Martin Schüler, kiu estis la plej bona en la tutjara konkurso.

Jen la plej bonaj por la tuta jaro:

1) D-ro Martin Schüler — Kleinmachnow — 218 poentoj
2) Gerhard Hornbogen — Weimar 215 poentoj
3) Uwe Werner — Zeitz 196 poentoj
4) Otto Möller — Heiligenstadt 186 poentoj
5) Barbara Krone — Berlin 176 poentoj

Je la fino mi volas danki ankaŭ al tiuj, kiuj partoprenis kiel jurianoj kaj tiamaniere helpis al bona funkciado de nia konkurso.

Dieter Berndt

TRADUK-KONKURSO 5/84

GOYA

Und dann war Goya ein letztes Mal im „Saal der Ariadne", lief auf und ab vor seinem vollendeten Werk, wartete.

Die Türen öffneten sich, die Majestäten und Königlichen Hoheiten traten ein. Sie hatten einen Spaziergang in den Gärten gemacht, sie waren einfach gekleidet, mit nur ganz wenig Orden, und in ihrer Begleitung war, auch er sehr schlicht, der Principe de la Paz. Ziemlich viel Gefolge, darunter Miguel, kam mit ihnen. Don Carlos, im Eintreten, kramte unter seinem Rock und seiner Weste zwei Uhren hervor, verglich sie und erklärte: „10 Uhr 22. 14. Juni, 10 Uhr 22. Sie haben das Bild rechtzeitig abgeliefert, Don Francisco."

Da standen sie, die Bourbonen, nicht geordnet wie auf dem Bilde, sondern wahllos durcheinander, und sie schauten sich, die Bourbonen im Fleische, die gemalten an, ein jeder sich selber und ein jeder alle. Und hinter ihnen, in der Wirklichkeit und auf dem Bilde im Schatten, stand der Maler, der sie so geordnet und so gemalt hatte.

Es glitzerte und funkelte von der Leinwand, höchst königlich, und sie stand auf der Leinwand, lebensgroß, mehr als lebensgroß, lebenswahr, mehr als lebenswahr, unverkennbar für jeden, der sie einmal auch nur flüchtig gesehen hatte.

Sie schauten und schwiegen, etwas verwirrt; es war ein so großes Bild, noch nie waren sie auf soviel Leinwand gemalt worden, und noch nie der einzelne umgeben von soviel anderen Fürstlichkeiten.

Don Carlos stand massig in der Mitte, auf dem Bilde und im Saal. Das Ganze gefiel ihm, er selber gefiel sich. Wie wunderbar ist sein kastanienbrauner Staatsrock gemalt, man sieht, daß er aus Samt ist, und wie genau der Griff des Degens und jeder Ordensstern und jedes Ordensband, und er selber wirkt bedeutend, er steht fest da, unerschütterlich, man erkennt, wieviel Kraft und Schmalz in seinen Knochen ist, trotz seiner Jahre und trotz seiner Gicht. Wie ein Fels, denkt er, Yo el Rey de las Espanas y de Francia, denkt er. Ein sehr bedeutendes Bild. Schon schickt er sich an, Goya etwas Freundlich-Scherzhaftes zu sagen, aber er wartet doch lieber erst eine Äußerung seiner Dona Maria Luisa ab.

Sie, die alternde, häßliche, ungeschminkte Maria Luisa, steht zwischen ihrem Mann, ihrem Freund und ihren Kindern, und ihre schnellen, scharfen Augen mustern die alternde, häßliche, geschmückte Maria Luisa des Bildes. Vieles an dieser gemalten Frau mag vielen nicht gefallen: ihr gefällt es, sie sagt ja zu dieser Frau.

(Aus L. Feuchtwanger: Goya)

Denove Teatra Festivalo 1985 en Budapesto

Ĝi okazos inter la 22-a kaj 26-a de marto. Dum 5 vesperoj oni prezentos en Esperanto 9 teatraĵojn. Malmultekostajn tranoktejojn peras Turisma Komisiono de Hungara Esperanto Asocio (Pf 193, H-1368-Budapest).



36a IFEF-Kongreso en Bulgario

Ĉiujare la Internacia Federacio de Esperantistoj-Fervojistoj okazigas siajn kongresojn fake direktitaj al fervojaj temoj.
Ĉijare de 12. — 18. 5. 1984 la bulgara Fervojista Sekcio akceptis la internacian fervojistaron en la mondfama apudmara banloko Suna Bordo (bulgare Slântĉev Brjag). Ankaŭ 16 GDR-anoj troviĝis inter la pli ol 800 gekongresanoj el 23 landoj.
Kiajn impresojn ni ricevis, kiel ni taksas la fakan enhavon kaj eĉ eble la fakscian pliriĉigon?

1. Sur la faka kampo okazis vere intereson kaptantaj programeroj, kiuj estis:
   — La ĉefprelego, kiel kutime de la gastiganta lando, pri la temo „Stato kaj perspektivo de disvolvo de la fervoja transporto en P. R. Bulgario"
   — La fervojaj aktualaĵoj kun pli ol dek mallongaj prelegoj, eĉ plejparte kun diapozitivoj. Flanke de niaj kolegoj prezentis prelegeton Heinz Hoffmann pri la eksperimento per E-lingvaj laŭtparoliloj kaj rilate al tio pri la okazigitaj enketoj inter neesperantistaj studentoj en la Altlernejo pri Trafiko en Dresden.
   — La nepre menciinda laboro de la terminara komisiono de IFEF, kiu ĉiam uzas kongresojn por pridiskuti la faritan kaj farotan laboron kaj interŝanĝas opiniojn pri starpunktoj rilate novkreitajn fakvortojn. Reprezentanto de ni estis ĉefe Horst Theurich. Krome partoprenis kelktempe Horst Jasmann kaj Achim Meinel.
   Kontentite ni konstatu, ke la intereso de niaj kolegoj sin ankaŭ esprimis per ĉeesto dum la plenkunsidoj. Kiel apartan belan sukceson de IFEF oni devas prijuĝi la ĝustatempe antaŭ la kongreso finpresitan verkon de la Prihistoria Komisiono „Historio 1909 — 1984 (de IFEF)".
2. La „alia" kongreso, estis la tipe bulgara programo kun artaj kaj folkloraj vesperoj, dum kiuj sin prezentis la bulgara popolarto belege kaj sukcese. Aparte laŭdinda estis la komedia teatraĵo „La milionulo" de Jordan Jovkov, ludita en la Burgas'a nova teatro. Ĝin ludis bonaj geaktoroj en bone komprenebla E-o! La internacia laŭdo estis unuanima.

Pri la socia rekono de la Esperanto-movado en Bulgario oni jam multon skribis en la internacia E-gazetaro. Ĉiu kongresano spertis tion mem. Sed estas la nepre menciinda konstato, ke ekz. la alta protektanto de la 36a IFEF-Kongreso, la bulgara ministro por trafiko ne nur ĉeestis persone la solenan malfermon de la kongreso (dum kiu fine ankaŭ nia prezidanto povis saluti la kongreson . . .), sed ankaŭ akceptis ĉiujn (!!) kongresanojn la unuan tagon posttagmeze laŭ bulgara gastamikeco! Kaj ne forgesenda estas ankaŭ la senpaga bileto, kiu ĉiun kongresanon rajtigis, inter la 7a kaj 23a de majo, laŭvole ofte vojaĝi per la bulgaraj ŝtataj fervojoj sur la tuta reto!
Iomete pri la kongresejo mem: servis la „Bar-Variete" Slanĉev Brjag kiel kongreseja centro. En kelkaj aliaj lokoj okazis krome diversaj kunsidoj. Laŭ mi la konferencloko tre taŭgas por organizi tiel grandan, internacian kongreson, se oni per bona preparo kaj dumkongresa laboro kaptas ties eblecojn. Tio bedaŭrinde ne tute okazis . . . Ekz. tute ne kontentiga estis la neakurata realigo de la tempa plano (projekciado de lumbildoj kaj filmoj).
Bedaŭrinde ankaŭ la ĝoje atenditaj ekskursoj al Ŝumen kaj Ora Sablo ne plaĉis, ĉar ili fakte nur fariĝis aŭtobusveturadoj . . . Malgraŭ tio: La kongreso meritis la longan vojaĝon al la Nigra Maro kaj tial ni elkore dankas niajn bulgarajn geamikojn por la memorinda travivaĵo.

Achim Meinel

SAEST 1984

La seminario „Scienca Apliko de Esperanto en Scienco kaj Tekniko" okazis de 31a de aŭgusto ĝis 2a de septembro en Brno/ĈSSR. La ĉefa temo estis „perspektivoj de la monda nutraĵproduktado", kiu estis traktita per 12 kontribuoj el ĈSSR, GDR, Hungario kaj USSR. Krome SAEST '84 traktis per 9 prelegoj la temon „problemoj de la fakaj lingvo kaj traduko".
El GDR per prelegoj partoprenis d-ro Simon, Richard Partecke, Wera Dehler kaj per diskutkontribuoj d-ro Krause. Kiel ĉiufoje ankaŭ ĉi-foje la partoprenintoj de la SAEST/AEST-serio ricevis la kompletan serion de la prelegoj en presita formo.
Pro tiu bonvena fakto ne estas kompreneble, kial multaj kontribuintoj simple „laŭtlegis" siajn ja presitajn tekstojn.

Junularo en Lychen

La jam 11-a seminario de junuloj de GDREA okazis inter la 4-a ĝis 9-a de novembro 1984 en Lychen, en laga regiono de norda GDR. Prelegis Werner Pfennig, Fritz Wollenberg, Wera Dehler kaj d-ro Detlev Blanke pri problemoj de la internacia kaj GDR-a Esperanto-movadoj, pri sciencteknika apliko de Esperanto kaj pri d-ro Zamenhof.

Scienca esperantista evento en Rumanio

Dum 26. — 27. de majo 1984 okazis en la Universitato de Timisoara „Studenta scienca sesio".
En la kadro de la 44 sekcioj kun 592 referaĵoj prezentiĝis ankaŭ la sekcio Interlingvistiko kaj Esperantologio kun jenaj 14 referajoj:

1. Spontaneco kaj konscieco en la lingvo; Claudia Daniela Balla
2. Planitaj lingvoj kiel lingvistika problemo; Silvia Palaghiu
3. Rimarkoj koncerne la lingvajn tradukojn en Esperanto el rumana poezio; Claudio Tudor Ariesan
4. La kultura dimensio de la ideoj pri nova informada ordo en la mondo; Gabriela Matei
5. Esperanto kaj la tria mondo; Monika Csapo
6. Klasikuloj de Marksismo-Leninismo pri internacia lingvo; Elfriede Helm
7. Lingvaj aspektoj de la interŝanĝo de informoj en la nuntempa mondo: Adela Păsculescu
8. La ideo de la internacia helplingvo en la scienc-fikcia literaturo el GDR: Elvina Bradt
9. Esperanto kaj UNESKO: Cornelia Cocioabâ kaj Monica Jurcâ
10. La internacia lingvo kiel problemo de la nuntempa socio: Edith Ottschofski
11. Esperanto kiel alternativo al lingva hegemonisma tendenco: Angela Hälmägeanu
12. Esperanto en Ĉina Popola Respubliko: Elena Iancu kaj Maria Babis
13. Esperanto kaj la ekzaktaj sciencoj: Corina Ivan
14. Esperanto en la tekniko de komputeroj: Atila Valy

La sciencan nivelon de la supre menciitaj laboraĵoj prizorgis prof. d-ro I. F. Bociort, docento d-ro Cezar Apreotesei kaj la juna profesorino Mioara Lacrima Dobre.

P. L.

22a Pola Esperanto-Kongreso

Ĝi okazis de 18a ĝis 25a de aŭgusto 1984 en Szczecin kaj havis multflankan, riĉan programon kun prelegoj, seminarioj, ekskursoj, filmoj kaj teatraj prezentadoj.
Partoprenis preskaŭ 300 esperantistoj kaj simpatiantoj de Esperanto, inter ili 33 eksterlandaj esperantistoj el 13 landoj.
GDR estis reprezentita per kvinmembra delegacio. Festa inaŭguro en ornamita mezepoka salono de l'kastelo, kun folklora programo, malfermo per la prezidanto d-ro Lejk, salutoj de gastoj, distingoj. Inter la diversaj prelegoj, 3 prelegoj de d-ro Krause (GDR), krome seminarioj por komencantoj kaj progresintoj (Andrzej Pettyn, Krystyna Sowá), teatraj prezentoj per studenta pantomimoensemblo kaj Esperanto-teatro el Francio. Tre interesaj estis la ekskursoj per buŝoj aŭ ŝipo tra la urbo Szczecin, en la haveno, kaj dum 2 tagoj tra la vojvodio Szczecin. Speciale la bus-raŭto por eksterlandaj gastoj estis bone preparita kaj tre informiga, pro tio speciala laŭdo iras al nia ĉiĉerono Stanislaw Gonczaruk. Ni vizitis memorejojn, konatiĝis kun historiaj konstruajoj, naturvidindajoj, estis ĉe la strando de la Balta Maro, sur insulo Wolin kaj kiel gastoj ĉe kamparanoj.
La partoprenantoj loĝis en studenta internato, la kongresejo estis studenta kulturdomo. La manĝajo estis bona, kaj ankaŭ per bona vetero la kongreso estis favorigita.

Rudolf Hahlbohm

En Mielno

Estis tre belaj tagoj en Mielno, dum VIIa ĉebalta Esperanto-Printempo, de 21a ĝis 27a de majo 1984. Partoprenis 43 esperantistoj, el tio 4 el GDR. La tagoj plenaj de instruado, ekskursoj, amuzo, konversacioj kaj multe da kulturaj aranĝoj. Mi estis impresita pro la kamaradeco, helpo kaj granda koreco en ĉi tiu renkontiĝo. La nutrado estis bonega! Grandan laŭdon al la organizantoj, la instruistoj kaj aparte la vojaĝgvidanto el la vicoj de la partoprenintoj, kiu klarigis nelacigeble kaj amplekse, kaj ankaŭ respondis ĉiun demandon!
La instruado ampleksis Esperantan konversacion kaj esperantologion (7 seminarioj respektive).
La ekskursoj per aŭtobuso kondukis nin al Leba-Rabska, al la migraj dunoj (ĝis 42 m altaj), al Stolp (Słupsk), Kolberg (Kołobrzeg) kaj al Koŝalin.
En Stolp ni ankaŭ renkontis kun la Esperanto-klubo en la fervojista kulturdomo. Bone ni trovis, ke ĉe la solena inaŭguro kaj en la adiaŭa vespero en Mielno ankaŭ partoprenis la geesperantistoj el Koŝalin, ĉirkaŭ 20.
Krome estis multe da kulturaj aranĝoj kaj interesa eluzo de la libertempo (prelegoj, lumbildprelego, teatro, koncerto, naĝo en la najbara sanatorio).
Por ni la restado estis bela ĉapitro de la pola-germana amikeco kaj sukcesa realigo de tio, kio enestas en la fundamentaj interkonsentoj de la partiaj kaj ŝtataj delegacioj de ambaŭ landoj de aŭgusto 1983.

Kurt Langer, Dresden

Nova minaco al Eŭropo: Kiu kulpas?

Jen la titolo de bonege dokumentita broŝuro en Esperanto, kiun eldonis la sovetia informagentejo APN (Novosti) laŭ mendo de Asocio de Sovetiaj Esperantistoj (finredaktita 5. 6. 1984). La 40paĝa broŝuro, grafike efike aranĝita kun tabeloj kaj fotoj, entenas multe da konvinka materialo pri la usona armado, minaco al Eŭropo. La broŝuron mendu amase ĉe: USSR, 107082 Moskva, Bolŝaja Poĉtovaja 7, Izdatelstvo APN.

Mortis Michael Cimberov

Multaj esperantistoj el GDR korespondis kun la konata sovetia esperantisto Michael Cimberov el Jalta. Kiel ni eksciis nur nun, li mortis la 26an de marto 1983.

69a Universala Kongreso en Kanado

De la 21a ĝis 28a de julio 1984 la 69a Universala Kongreso de Esperanto okazis en la kanada urbo Vankuvero. Aliĝis entute 802 kongresanoj el 46 landoj, inter ili ankaŭ el Bulgario, ĈSSR, Hungario, Pollando. 100 kongresanoj venis el Kanado, pli ol 200 el Usono. GDREA ĉi-jare ne estis reprezentita.
La solenan inaŭguron i. a. partoprenis la Alta Protektanto de la 69a UK, Robert G. Roders, Vic-reĝa Provincestro de Brita Kolumbio (provinco de Kanado). La kongreso traktis kiel ĉeftemon „Lingvajminoritatoj: ĉu nur nacia fenomeno?" La pritrakton de la temo gvidis prof. J. Pool.
Dum la Internacia Kongresa Universitato oni aŭskultis jenajn 6 prelegojn: Chen Yuan (Ĉinio) „La estetikaj kaj sociaj aspektoj de la ĉina lingvo", prof. d-ro Juan Régulo Pérez (Hispanio) „Stafeto: humanisma kulturaventuro" (pri la eldonejo Stafeto), prof. d-ro Helmar Frank (FR Germanio) „Eksperimentoj pri la lernfacileco de vortoj depende de ilia inform-enhavo", d-ino Daniela Deneva (Bulgario) „Nuntempa stato de la problemo pri prognozado de la tertremoj", prof. d-ro Jonathan Pool (Usono) „Lingviko, politiko kaj Ekblek", prof. d-ro Bruce A. Sherwood (Usono) „Komputilo parolas Esperanton".
Tre sukcesa estis la VIIa Esperantologia Konferenco, kies ĉefa ero estis serio de kvar prelegoj de d-ro John Wells (Londona Universitato) sub la titolo „Lingve tra la mondo" kaj debatoj pri la estontaj prioritatoj en la esploro de Esperanto.
La Komitato de UEA prenis kelkajn gravajn decidojn kaj rekomendojn:

— La 71a UK okazos 1986 en Pekino.
— La Komitato preskaŭ unuanime emfazis sian deziron, ke la Estraro de UEA elektu por 1987 kiel kongresurbon Varsovion.
— UEA starigos en sia Centra Oficejo filmotekon kaj referajan bankon (i. a. por cirkuligi sciencajn studojn pri Esperanto).
— Estis akceptita plano por la Internacia Jaro de Paco 1986.
— Kvankam ne leviĝis la demando pri eventuala aliĝo de la Asocio de Sovetiaj Esperantistoj, kiu estas prokrastita ĝis la venonta jaro, la Komitato akceptis du novajn fakajn asociojn. Esperanta Verkista Asocio (Eva) fariĝis kunlaboranta faka asocio neŭtrala kaj Mondpaca Esperantista Movado (MEM) fariĝis neneŭtrala faka asocio en kunlaboro kun UEA.

La 70a Universala Kongreso de Esperanto okazos 1985 en Augsburgo, Federacia Respubliko Germanio.

(laŭ „Esperanto" 9/1984)

Kongresa Rezolucio

Por lingva demokratio en internaciaj rilatoj
La 69a Universala Kongreso de Esperanto, kunvenante en Vankuvero, Kanado, de la 21a ĝis la 28a de julio 1984, kun 802 partoprenantoj el 46 landoj, kaj pritraktinte la temon „Lingvaj minoritatoj: ĉu nur nacia fenomeno?"

konstatas

1. ke ĉiu homo havas rajton al sia lingvo kaj kulturo kaj ke la homaro havas devon labori por konservi la diversecon de lingvoj kaj kulturoj, samtempe ebligante socian komunikadon kaj ekonomian kaj socian evoluon;
2. ke en la internacia sfero, same kiel en la nacia sfero, ekzistas fortaj kaj malfortaj lingvoj;
3. ke tiu malegaleco estas rezulto de ekonomiaj, politikaj kaj sociaj kaŭzoj;
4. ke ĝi donas avantaĝojn al la denaskaj parolantoj de tiuj ĉefaj lingvoj kaj metas ŝarĝon sur la ekonomiojn kaj edukajn sistemojn de la landoj kun pli malfortaj lingvoj aŭ kun multaj diversaj lingvoj;
5. ke tiuj avantaĝoj kaj malavantaĝoj estas evidentaj en la ĉiutaga internacia dialogo de la ŝtatoj kaj de unuopuloj;
6. ke ili estas aparte evidentaj en la lingvaj servoj de la grandaj interŝtataj organizoj, kiuj laboras ĉefe por liveri tradukadon kaj interpretadon inter la grandaj lingvoj;
7. ke necesas rekoni la internacian malegalecon de lingvoj kaj labori por minimumigi ĝin;
8. ke la Internacia Lingvo Esperanto, tra preskaŭ cent jaroj de kontinua uzo en plej diversaj cirkonstancoj, montris sian kapablon ŝirmi la malgrandajn lingvojn kaj meti ĉiun internacian komunikadon sur egalan nivelon;
9. ke tiu lingvo, precipe en kombino kun moderna komunika tekniko kaj novaj progresoj en aŭtomatigita tradukado, donas bonajn perspektivojn por solvi almenaŭ parton de la problemoj de internacia komunikado kaj ebligi grandskalan demokratigon de la internacia lingva komunikado;
10. ke tiu demokratiigo povus doni avantaĝojn al la malgrandaj lingvoj, samtempe ebligante ilian ŝirmiĝon kontraŭ la altrudo de la grandaj lingvoj kaj kulturoj kaj ilian pli vastan uzadon en internaciaj organizoj.

La Kongreso tial rekomendas
ke la ŝtatoj kaj internaciaj instancoj, la edukaj instancoj en la diversaj landoj, kaj tiuj kiuj respondecas pri interŝtata komerco, turismo kaj kulturaj interŝanĝoj, ekzamenu la potencialon kaj perspektivojn de Esperanto kiel lingvo por internacia uzado kaj por la demokratiigo de lingvo-uzo en internaciaj rilatoj.

40a TEJO-kongreso en Grandbritio

La 40a Internacia Junulara Kongreso okazis de 13a ĝis 20a de julio 1984 en angla vilaĝeto Swanwick ĉe Birmingham. Partoprenis 293 junuloj el 25 landoj. La kongresa temo estis „Homo kaj maŝino". Oni i. a. traktis jenajn temojn: transportiloj, komputil-programado, armiloj, rilatoj inter varproduktado kaj vivnivelo, mediaalpurigado, rolo de la biologia homo en maŝina socio.

Medicinistoj 1985 en GDR

La V-a internacia Medicinista Esperanto-Konferenco (IMEK V) okazos de la 8a ĝis 14a de septembro 1985 en la urbo Schwerin (Ŝverin), en GDR.
Ĉiuj esperantistaj kuracistoj, flegistoj, farmaciistoj, veterinaroj kaj anoj de parencaj profesioj estas kore invitataj travivi ses klerigajn kaj amuzajn tagojn en internacia kolega medio.
La raviga urbo Schwerin, distrikta urbo norde en GDR, situanta inter lagetoj, havanta plenkonservitan mezepokan urbokernon, urbo kun historia tradicio kaj alloga kultura nivelo prezentas la plej favorajn kondiĉojn por varia programo, kiu inkluzivas:
- **fakajn prelegseriojn**
- **kunsidojn de fakgrupoj**
- **viziton al medicina institucio**
- **tuttagan ekskurson**
- **urborigardon**
- **muzeoviziton**
- **dancvesperon**
- **kulturajn prezentaĵojn kaj aliajn erojn.**

La plej multaj aranĝoj okazos en la Domo de Kulturligo meze en la urbocentro, kiu facile atingeblas de la tranoktejoj kaj de la stacidomo.
Tuj petu aliĝilojn kaj informilojn pri kondiĉoj kaj kostoj, ĉe Esperanto-Asocio en Kulturligo de GDR, 1080 Berlin, Charlottenstr. 60.

Infana artkonkurso dum IMEK 1985

Kadre de 5a Internacia Medicinista Esperanto-Konferenco 1985 en Schwerin/GDR estas aranĝota centraja ekspozicio kaj konkurso sub la temo „Mia kuracisto — mia helpanto". Ni alvokas ĉiujn infanojn (ĝis aĝo de 14 jaroj) partopreni. La plej impresaj verkoj estos premiataj! La desegnaĵoj aŭ pentraĵoj devas esti A3- aŭ A4-formataj!
Sendu la objektojn bone pakumitaj ĝis 31. 5. 1985 al d-ro Klaus Bochmann, 9201 Bräunsdorf, Landambulatorium, GDR.

Impresplenaj tagoj en Hungario

Eble jam multaj el vi aŭdis pri laborten-daroj en Hungario.
Ĉijare ankaŭ mi anoncis partopreni la labor-tendaron ĉe Délegyháza (inter la 5a kaj la 12a de aŭgusto 1984) kaj la ripoztendaron ĉe Balatonszemes (inter la 13a kaj la 18a de aŭgusto 1984).
Kvazaŭ kvin minutoj antaŭ la 12a ni ricevis telegramon, ke oni ne havas laboron por ni, sekve la tuta aranĝo kostas pli multe! Grandaj nuboj protektis nin kontraŭ la varmega hungara suno, kaj ofte pluvegoj kun fulmotondro refreŝigis nin. Ankaŭ la fantomo de ĉiuj internaciaj E-aranĝoj, la krokodilo, ĉeestis.
Tamen, eble pro tiuj multe da malbonaj aspektoj la tendaro tre plaĉis al ni. Ni GDR-anoj ja tute ne rajtas plendi pri E-labor-tendaroj, ĉu ne? La organizinto de la tenadroj, Sandor Hideg, klarigis al ni la multajn problemojn, kaj ni komencis kompreni la malfacilaĵojn.
La unua tendaro Délegyháza (60 km-ojn sude de Budapeŝto) situis meze en granda naturista tendaro inter kelkaj tre varmaj kaj parte tre klaraj lagoj. La pejzaĝo kaj ankaŭ la tendaro estis mirinde sovaĝaj. Ĉeestis proksimume 60 gejunuloj el Hungario, Jugoslavio, Ĉeĥoslovakio, Pollando, Anglio kaj GDR. Ni naĝis, promenis al la plej proksimaj vilaĝoj, ĝuis la sunon aŭ rigardis la pluvon. Kiu kapablis, kantis kaj ni multe parolis pri ĉiuj eblaj temoj. Ankaŭ estiĝis instrugrupetoj kaj la krokodilfantomo malrapide foriris.
Post unu semajno ni translokiĝis al Balatonszemes ĉe la „hungara maro". Al la Délegyháza-anoj venis ankoraŭ aliaj gejunuloj, inter ili hispanoj kaj italino. Ni estis preskaŭ 100 homoj. Tiu tendaro estis tre homplena. Por ne perdiĝi, ni devis iomete plani nian tagordon. Ekzemple ni havis kursojn pri origamo (paperfaldado) kaj pri popoldancoj, prelegojn pri la diversaj manĝkutimoj k. t. p. La bela tempo forflugis, sed ni bone memoros pri tio. Dankon al la organizintoj.

B. Kuse

Junularo renkontiĝis

Gejunuloj el diversaj distriktoj bicikladis dum aŭgusto 1984 tra GDR al SEFT[1]) ĉe Feldberg. Meze de septembro malgranda grupo tendumis ĉe Sternberg.
Nova renkontiĝo okazos inter la 21a ĝis 23a de junio 1985 ĉe la lago de Plau. Informojn donas: Rainer Birkholz, 2600 Schwerin, Leninring 1.
[1]) [Somera Esperantista Familia Tendaro]

Edziĝfesta ceremonio en Esperanto

La 24an de aŭgusto 1984 geedziĝis Christa Adam kaj Raimund Knapp en Berlin. La geedziĝceremonian paroladeton faris Detlev Blanke en Esperanto. Raimund Knapp, mem bona esperantisto, estis 1967 — 1968 sekretario de Centra Laborrondo Esperanto. Lia edzino ankaŭ lernas la lingvon.

Ni kore gratulas

- al Rudolf Zimmermann el Dresden, kiu festis la 15an de septembro sian 80an naskiĝtagon.
- Christiane Schweizer el Leipzig, kiu edziniĝis la 7an de junio 1984 en Leipzig al la finno Pentti Silander.

Skribas leganto:

S-ro Oskar Stolberg el Leipzig skribas al ni en letero de 30. 9. 84: La informilo „de" fariĝas pli kaj pli multflanka kaj similas al la „Budapeŝta Informilo". Kaj kiom kostas Budapeŝta Informilo, kiom malmulte via informilo! Bedaŭrinde mi ne povas forveturi. Sed via organo informas pli ol sufiĉe pri ĉiuj aranĝoj. Gratulon! Oni povas aserti, nia Esperanto-Asocio laboras, agadas. Mi deziras al vi bonsukceson. Vi plenumas gravajn taskojn enkadre de antaŭlaboro al centjara jubileo de Esperanto, nia ŝatata internacia lingvo.

KORESPONDDEZIROJ

31 6 35

Ni publikigos nur tajpitajn koresponddezirojn!

Bulgario

Milena Andreeva, „Slavianski" No. 11, et. 1, ap. 2, **9700 Šumen,** dez. kor.
Todorka Valentinova, „Petko Belgaranov" 20a, **9700 Šumen,** dez. kor.
Instruistino en mezlernejo, fraŭlino, 26j. dez. kor. kun serioza fraŭlo pri muziko, literaturo, lingvistiko, vojaĝoj: Anja Nikol, Staneva, **7840 V. Opaka**
Junulino, 15j., dez. kor. kun esp. el GDR p. ĉ. t., kol. pm: Gabriela Nikolaeva Vehelinova, **Polski Trâmbeš,** Velikomarnovski, str. Černo more 2
Bulgara E-grupo dez. kor. tutmonde pri literaturo, muziko, teatro, turismo:
- Vesela Rajĉeva, **1000 Sofio,** str. Dimitâr Blagoev; (29j.)
- Greta Deĉeva, **1000 Sofio,** str. Ivajlo 1; (23j.)
- Kapka Panĉeva, **1202 Sofio,** str. Kiril i Metodij 14; (35j.)
- Krasimir Vlaev, **1220 Sofio,** str. 8 Mart, bl. 220, vh. 3, ap. 32; (24j.)
- Nadeĵda Nakova, **1000 Sofio,** str. Lipov cvjat 7; (12j.)
- Pavlina Todorova, **1225 Sofio,** str. Ĉorlu 4; (48j.)
- Rumjana Georgieva, **1000 Sofio,** str. St. Lepoev, bl. 25, ap. 41 (25j.)
- Svetoslav Slavov, **1404 Sofio,** j. k. Motopista, str. Kestenova gora, bl. 26, vh. E, ap. 109; (pensiulo)

Belgio

Fabienna Dives, R. Fonds des Vaux 8, **5111 Bonneville,** dez. kor.

ĈSSR

Pensiulo, 60j., dez. kor. tutmonde p. ĉ. t., kol. bk, urboplanojn, mapojn, anekdotojn: Ladislav Královec, **34401 Domažlice,** Česká Kubice 77
Dez. kor.:
- Kamila Kalovsková, Fučikova 88b, **56401 Žamberk**
- Ira Sybolová, ul. Hubova 102, **27308 Pchery**

Francio

Mi bezonas malnovajn kaj modernajn pm pri Esperanto (ĉiuj temoj akceptataj) por organizi ekspoziciojn en diversaj lokoj oficialaj: grandaj entreprenoj, ministerioj k. t. p. „Malpolverigu" viajn arkivojn kaj sendu al: Claude Gicquel, 38 rue Babeuf, **94600 Choisy-le-Roi**

GDR

S-ino J. Winter **8501 Frankenthal,** Am Bach 2, dez. kor. tutmonde pri vojaĝoj, kol. bk, pm
Peter Kaiser, **5010 Erfurt,** Postbox 760, dez. kor. tutmonde pri muziko, vojaĝoj, literaturo, kol. pm
Sylvia Deuter, **1920 Pritzwalk,** Hainholzweg 27, (22j) dez. kor. tutmonde pri muziko, bestoj, vojaĝoj, E-movado
Wulf Schulenburg, **9200 Freiberg,** Turnerstr. 7, (41j.) dez. kor. tutmonde p. ĉ. t.
Adelheid Schulz, **7500 Cottbus,** Damaschkeallee 37, (31j.) dez. kor. tutmonde pri familio, hejmo, ceramikaĵoj, vojaĝoj
Angelika Schlemmer, **8211 Somsdorf,** Alter Berg 29, dez. kor. tutmonde pri literaturo, muziko, E-movado
Lieselotte Schneider, **1502 Potsdam-Babelsberg,** Filchnerstr. 33, dez. kor. tutmonde pri E-movado, pentrarto, grafikoj k. s.
Vidvino dez. kor. tutmonde: Ilse Hennesser, **3270 Burg,** Martin-Luther-Str. 51
Ingeburg Richter, **9504 Bärenwalde,** Auerbacher Str. 130, (27j.) dez. kor. tutmonde pri beletro, pinglolaboro, astronomio, bestoj, floroj, kol. bk, pm
Martina Wenzke, **7500 Cottbus,** Bruno-Dickhoff-Str. 1, (28j.) dez. kor. tutmonde pri vojaĝoj, literaturo, E-movado, socio
Fervojisto, 37j. dez. kor. tutmonde pri turismo, fervojo, E-movado, E-literaturo: Wolfgang Mohr, **4301 Ditfurt,** Bahnstr. 35

Soveta Unio

- 48j. dommastrino pri mastrumado, naturo: Oie Palias, **200016 Tallinn,** Liiva 15
- 30j. oficistino pri literaturo, muziko, vojaĝoj: Viive Tammepöld, **200026 Tallinn,** Akadeemia tee 48-157
- 14j. lernanto pri sporto, naturo: **200902 Tallinn,** Koondise 9-5, Raul Hindov

---

Herausgeber: Kulturbund der DDR
Redaktion: 1080 Berlin, Charlottenstr. 60
Fernruf: 2 20 29 91
Verantw. Redakteur: Dr. Detlev Blanke.
Redaktionskommission: Hans Heinel, Werner Pfennig, Rudolf Hahlbohm, Ludwig Schödl. —
Veröffentlicht unter der Lizenz-Nr. 648 des Presseamtes beim Vorsitzenden des Ministerrates der DDR. —
Erscheinungsweise: 6mal im Jahr. Preis pro Einzelheft 30 Pf.
Druck: Druckerei Aue, 9400 Aue,
Artikel-Nr. (EDV) 7928 3 2 16